

TAALBONDSTUDIE 1911.

HULPBOEKJE

bij de Studie van

DE PROZASTUKKEN

VOOR

Hoogste Taalbond en Intermediair Eksamen 1911.

UNIE LEES- EN STUDIE-BIBLIOTHEEK,

Uitgave van „HET WESTEN”-Drukkerij, Bus 196, Potchefstroom.

1911.

INHOUD.

	Blz.
Een Woord Vooraf	3
1. Jacob Geel.	5
2. Gesprek over Poëzie en Arbeid, door Geel....	7
De studie van het stuk—Opzet en gang van het stuk— De inhoud van de Dialoog—Het punt in kwestie—De Georgica van Virgilius—„Episoden, eigenlijk het poëties gedeelte” — Silvo Pellico.—De gave der Improvisatie— Eenheid: eis van kunst—Die Leidse Horatius—Aante- keningen	
3. „Hèt Proza,” door Geel.	17
De studie van het stuk—De inhoud van het betoog— Poëzie en Zang—De Dichter en de Prozaïst aan 't werk —Gemeenplaats in Dicht. en Proza-taal—De brief van Barlaeus—De drie plaatsen uit Homerus—De „Twee Mannen van Leiden”	
4. R. C. Bakhuizen van den Brink.	24
5. Het Boek van Geel, door Bakhuizen v. d. Brink.	25
I. De studie van het stuk—De inhoud van het stuk— II. Overzicht van het Betoog—Aantekeningen	
6. Over Stijl, door J. H. Halbertsma.	29
De Schrijver—De studie van het stuk—Aantekeningen	
7. Uit Meester Maarten Vroeg, door Jacob Vosmaer.	32
Het Boek en zijn Schrijver—Aantekeningen	
8. De twee Redevoeringen van v. d. Palm	35
Johannes Henricus v. d. Palm—v. d. Palm's Woordeschat en zijn Perioden—Een goedhartige Stijl—„Krachttaal”— De studie van v.d. Palm's stukken—Aantekeningen	
9. Rhijnvis Feith	41
10. De Waarde der Zinnelijkheid is de Poëzie, door Feith	45
Het begrip „Zinnelijkheid” in de Poëzie—De studie van het stuk—Dichtkunst en Schilderkunst—Melissus-Feith vs. Geel—„Zelfs bergen vluchten heen”—Het Paard bij Job —Vertalingen—Aantekeningen.	

Uit PROZASTUKKEN door J. H. v. d. Bosch zijn opgegeven de volgende studiën:

I. Geel

Gesprek op de Leide Buitensingel over Poëzie en Arbeid.

II. Geel

Over het Proza.

III. Bakhuizen van den Brink,

Over het Boek van Geel.

IV. Halbertsma,

Over Stijl.

V. Vosmaar,

Uit Meester Maarten Vroeg.

VI. Van der Palm,

Over Zelfkennis, toegepast op de Beoefening der Letterkunde.

VII. Van der Palm,

Over het Oordeel der Nakomelingschap.

VIII. Feith,

Waarde der Zinnelijkheid in de Poëzie.

EEN WOORD VOORAF.

Wie uit de praktijk weet, wat Literatuur-onderwijs inheeft, zal toestemmen, dat in het schrijven van dit „Hulpboekje” een moeilijke taak voor ons lag.

Stukken als van Geel en Bakhuizen v. d. Brink toegankelijk te maken voor studerenden, die pas met de beoefening van de Nederlandse letterkunde aanvangen, eist methodies werk. Wij hebben getracht methodies te zijn, door voorop te zetten, dat onze Inleiding nergens aan zelf-studie in de weg mocht staan, doch dat die zelfstudie leiding behoefde.

O.i. is de beste methode tot het verwerken van zware proza-betogen zulke stukken in hun onderdelen uiteen te leggen, de inhoud van ieder onderdeel op zichzelf goed te bestuderen, en dan het onderling verband van die delen, of de samenhang van het geheel, tot helderheid te brengen.

Met stukken als die van Halbertsma en Feith hebben wij gerekend, dat de student dit zelf kon doen; wij hebben net enkele aanwijzingen daartoe gegeven.

Bij de artikelen van Geel en Bakhuizen hebben wij gemeend de helpende hand wat verder te moeten uitsteken. Daar gaven wij zelf zulk een indeling in hoofdpunten, rekenende, dat er dan nog werk genoeg voor de student overblijft, om die betogen „onder de knie” te krijgen.

Toch zal het wel gaan. Niemand late zich door het ongewone van de stof afschrikken. Geel en Bakhuizen gaan diep op hun onderwerp in, maar ze zijn heldre koppen, die nog nooit iets duisters aan de dag gebracht hebben. Alleen: zij eisen denken. Een uitnemende hulp zal het blijken als de student ons advies volgt om de studie van hun stukken te laten voorafgaan door die van Halbertsma en Feith. Deze laatste artikelen zijn eenvoudiger van inhoud en konstruksie, en hun beschouwingen vallen gedurig saam met de vraagpunten, door Geel en Bakhuizen ter sprake gebracht.

Wij bevelen aan: de vier moeilijker stukken in deze volgorde te bestuderen: Halbertsma, Feith, Geel (Poëzie en Arbeid)—Geel (Het Proza) Bakhuizen v d Brink.

Onze toelichtende artikeltjes strekken slechts tot opheldering van de voornaamste vraagpunten, waarover de betogen handelen.

En deze ophelderingen zijn meestal gegeven door middel van eenvoudiger of ietwat uitgebreider voorstelling, en door verwijzing van het ene stuk naar het andere. Zoveel mogelijk hebben wij ernaar gestreefd het ene stuk dienst te laten doen tot verklaring van het andere. Slechts een enkele maal hebben wij—tot verruiming van de gezichtskring—het nodig geacht een meer zelfstandige uitbreiding te geven.

Wat de verklaring van woorden betreft, is dezelfde weg gevolgd als bij onze uitgave van *De Genestet*: Wij verklaren geen woorden, die in een goed Woordeboek te vinden zijn. Waar zou dan het eind wezen!

Ook is soberheid betracht in het geven van „Aantekeningen” op namen enz. Wij stemmen toe, dat zulke „Aantekeningen” wel iets kunnen bijdragen tot de „algemene kennis” van de student, maar o.i. is zulke onsamenhangende kennis van zeer weinig profijt. Bovendien: bij de onderhavige stukken vreesden wij al te zeer, het bos te laten voorbijzien door de veelheid en bontheid van bomen. Alleen waar het nodig bleek tot recht verstand van de redenering hebben wij zo'n „Wie is Wie?” en „Wat is Wat?” geplaatst.

Hoofdzaak moet o.i. blijven, dat de student uit de bestudering van zulke strenge betogen (als de drie eerste en het laatste) dit tweeledig voordeel behale:

1°. Dat hij lere, ontledenderwijze, een streng betoog in zijn gang en samenhang te volgen.

2°. Dat hij, door zich de inhoud eigen te maken, zijn inzicht in belangrijke vraagpunten verdiepe, zijn oordeel scherpe, en zijn kennis vermeerdere.

J.K.

Potchefstroom.

JACOB GEEL. (1789—1862).

Jacob Geel werd geboren te Amsterdam en genoot zijn hogere opleiding aan het Athenaeum aldaar. Op later leeftijd werd hij Bibliothekaris en Professor aan de Leidse Hogeschool.

Een energieke Literatuur bezat Nederland destijds niet; het is Geel's eer, dat hij saam met de andere leiders van het Tijdschrift „De Gids” een gezonde verwakking heeft bewerkt. Wat zijn streven op dit gebied was, blijkt duidelijk uit zijn twee Studiën, hier onder behandeling.

In het eerste *Poëzie en Arbeid* gaat zijn kritiek tegen de ontboezemings-poëzie, die toen in de mode was, en die geen duurzaamheid hebben kan, omdat er geen gerijpte dichtelijke aanschouwing in zit; omdat ze veelal de teugels van het gezond verstand afwerpt, en omdat ze kwalik aan de hoogste kunst-eis van *Eenheid* kan beantwoorden.

In de tweede *Het Proza* strijdt hij voor het goed recht en de hoge roeping van de Proza-vorm, ook als instrument voor kunst-uiting. Dat was toen nodig. De Poëzie, als gezegd voor een groot deel loutere ontboezeming, had het rijk in. En daarnaast stond een proza, dat pas iangzamerhand aan 't opkomen was uit een periode van kwijning: het breedsprakige, pitloze, soms oudwijfse proza van Verhandelingen en Redevoeringen, uitgesproken in de vergaderzalen van de door Geel zo raak gekritiseerde „Maatschappijen” en „Genootschappen” (Zie over deze het Stuk van Bakhuizen).

Ge zult in de studie van Halbertsma (geschreven in 1840) deze opmerking lezen:

Duidelijk en bepaald in zijn taal te zijn is een hoogstzeldzame eigenschap, hoewel zij daarvoor niet gehouden wordt; een eigenschap, welke ik tegenwoordig aan geen twee schrijvers in Nederland durf toekennen.”

Dit moge te sterk gesproken zijn, het is een bewijs, dat het zelfs in die tijd met de Proza-vorm nog maar *swak* stond.

„Laat ons—zo roept Geel zijn tijdgenoten toe—het proza bewerken; de ongebonden stijl is de taal met hare bevalligheid en kracht en rijkdom; het is de taal in haar ganse omvang.”

Veel heeft Geel niet gepubliceerd. Het grootste deel is

saamgevat in het boek *Onderzoek en Phantasie*, waaraan ook de twee onderhavige studiën ontleend zijn en waarover de kritiek van Bakh. v.d. Brink loopt.

Andere studiën uit hetzelfde boek zijn b.v. *Over het reizen*, *Tafelgesprek over zaken van groot gewicht*, *Over de plichten van een Toehoorder*, *Nieuwe Karakterverdeling van de Stijl*, *Het Blijspel bij de Grieken e.a.*

Geel was een merkwaardige persoonlijkheid. Men proeft die persoonlijkheid uit zijn stijl. Van hem zelf geldt het zeker, wat hij altijd zo streng vastgehouden heeft, dat de stijl de man is. Zoals G in zijn leven elke taak, die hij op zich nam, met vaste hand aanvatte, zo dwingen u ook zijn woorden, zinnen en wendingen met vastheid naar het onderwerp, dat hij behandelt; zij dwingen u, als 't ware, om tot het onderwerp in te gaan. Hoewel Geel een man van grote geleerdheid was, is daar toch niet de minste pronk of overtolligheid in zijn zeggings. Sober en helder, maar niet minder sierlijk en behagelijk gaat hij van periode tot periode recht op zijn scherpbelijnd doel af.

Op één trek van hem willen wij hier nog de aandacht vestigen, omdat die als voorbeeld ter navolging dienen kan: overal, óók in ons midden.

Wij citeren daartoe Geels levensbeschrijver W. P. Wolters "Geel is ver buiten de grenzen van ons land geëerd; door geheel Europa werd in de beroemdste genootschappen van geleerden zijn naam met onderscheiding begroet, en zij namen om strijd hem als hun medelid op. Niemand zal ook de rechtmatigheid van die hulde betwisten, en evenwel, het beste wat Geel had, de rijpste vrucht van zijn schone aanleg en zijn werkzaam leven, daarvan heeft het Buitenland tot nu toe zo goed als niets genoten. Hij, Hollander van top tot teen, schreef zijn edelste gedachten in zijn moedertaal. Hij verzamelde uit vroeger en later tijd, van Oost en West, wat zijn kennis vermeederen, zijn oordeel scherp, zijn smaak verfijnen kon, en het drong bij hem in merg en beente door, maar het vervreemde hem niet van ons vaderland of onze taal; die taal is ook door zijn geschriften onvergankelijk, en het vaderland mag op deze waardige zoon trots zijn."

In verband met de studie over *Poëzie en Arbeid* is het misschien intressant te weten, dat Geel in zijn jeugd ook enkele verzen schreef, maar dat hij er later niets van wilde weten. Die ze gelezen hebben, zeggen ook, dat ze niets betekenden.

Gesprek over „Poëzie en Arbeid” door Geel.

De Studie van het Stuk.

Gaat de Student te werk naar de door ons aanbevolen volgorde van stukken. dan zal de studie van deze dialoog al vergemakkelikt zijn, door dat hij eerst bij Halbertsma en Feith zijn eigen krachten ingespannen heeft tot het indelen van het Artikel, en vervolgens hetzelfde heeft kunnen doen met het andere stuk van Geel aan de hand van de door ons gegeven hoofdpunten. Van belang zal het zijn, dat de Student zich goed rekenschap kunne geven van de meest kenmerkende eigenschappen van Epiese, Lyriese, Dramatische en Didaktische Poëzie.

Opzet en gang van het Stuk.

Dat er *arbeid* in de *Poësie* zit, wil de schrijver betogen: „Gij zult *niets schoons of nuttigs* vinden, dat de stervelingen *zonder arbeid* verkrijgen.”

In Geel's tijd was Bilderdijk de grote dichter, naar wie de meerderheid der kleineren zich vormde. En Bilderdijk zette altijd voorop, dat Poëzie „ontboezeming” was. Daartegen keerde zich telkens de kritiek van Geel, die volhield, dat ontboezemings-poëzie tekortschieten moest in diepte van dichterlike aanschouwing, en dat aan haar afzonderlike produkten de *kunst-eenheid* ontbreken moest:

Nu noemt de Schrijver *drie* soorten van mensen, die elk hun opvatting hebben over de vraag: Of Poëzie louter ontboezemde ingeving is, of tevens resultaat van arbeid.

Met de derde soort, die van de *enthusiasten*, zal hij dat strijdpunt trachten uit te vechten; of liever—zo stelt hij het voor—hij heeft dat al eens gedaan. En van dat twistgesprek geeft hij ons hier een verslag.

Zijn tegenstander gaat onder de naam van Melissus. Hij ontmoet hem op een wandeling. en terstond ontpint zich een gesprek over het punt in kwestie. Melissus is een weinig schuw voor Geel. Geen wonder, een enthusiast krijgt het al gauw te zwaar tegenover de scherp-onderzoekende methode, die de *Socratische* genoemd wordt, en waarvan hij vreest, dat Geel zich

ook nu weer bedienen zal. Geel zegt, hij zal het niet doen: „of het moest bij ongeluk en door uw eigen schuld zo uitvallen.”

Nu, dan kan men wel vooruit vaststellen, dat het er toe komen zal. Want een man van Geel's strenge denkmethode wordt door de opgewonden redeneringen van een *enthusiast* als vānzelf tot kritiese ondervraging geprikkeld. Dat blijkt wel uit de gang van het hele stuk. Telkens geeft Melissus vat op zichzelf, en dan komt er weer zo'n scherpe Socratische zet van Geel, als b.v. deze: „hoe minder werk, des te nader bij de poëzie, niet waar Melissus? Of: „Gij spreekt ook van niets, dan van kalmte en rust, waarde Melissus! Komt dat van de poëzie, die geen werk voor u is?”

Doch deze zetten zijn nog maar gemoedelijke scherts. Gaandeweg worden ze scherper argumenten, als: „Dat *bespie-*
den en beloeren moet arbeid en vlijt kosten, dunkt mij Melissus,” en tal van andere.

De student lette goed op deze tegenwerpingen, want zij zijn het, die het debat telkens doen uitlopen op een bepaalde kōnklusie. Melissus raakt al vaster tussen de klemmen van Geel's redeneerkunst. En het gaat zo vermakelik toe! Arme Melissus wordt zo verlegen; hij wil er ieder keer tussen uit.

Van iemand, die van een plek weg wil, omdat hij gevaar ziet aankomen, zegt men in 't Hollands: *hij voelt nattigheid*. En wij onderstellen, dat Geel ondeugend genoeg is om daarop te zinspelen, als hij Melissus laat zeggen: „Nee, maar ik word te nat.” (blz. 94).

Net eenmaal heeft Melissus zijn lastige tegenpartij vast, als het n.l. gaat over de *Tessera* van Napoleon. Maar toen ook „gierde Melissus zo onbedaard, dat hij dreigde van de bank te vallen.”

Als de zesde konklusie gevonden is, n.l. dat er óók in de Lyriesê Poëzie arbeid zit (het zoeken of herstellen, of terugroepen der eenheid), dan is de diskussie teneinde. Acilius treedt op, sprekend van een nieuwe kritiese uitgave van Horatius.

Dan gaan de twee partijen uiteen, en als een vrolik stemmende nagalm van de diskussie horen we Geel z'n slachtoffer nog naroeppen: „En lees dan uw eigen tweehonderd verzen nog eens over!” Hij bedoelt die paar honderd verzen, waarvan M. al in het begin vertelde, dat hij ze in die éne ochtend „op papier gebracht” had. Amper een hatelikheid van Geel!

De Inhoud van de Dialoog.

Wij gaan uit van de onderstelling, dat de Student, eerst

aan de hand van onze indeling de inhoud van het gemakkelijker stuk *Het Prosa* gevolgd heeft. Dan zal het met deze moeilijker Studie zoveel te vlotter gaan.

Ziehier de *hoofdpunten* van de Dialoog:

10. Melissus beweert, dat Geel zijn wetenschappelijke of verstands-arbeid niet op één lijn stellen mag met de werking van het poëties vermogen. En hij verklaart die opvatting.

20. Uit opmerkingen over het voor hem liggende landschap komt het gesprek op de studie, die de Landbouw vereist, en vandaar op de *Georgica* van Virgilius en de *Ziekte der Geleerden* van Bilderdijk, en Melissus ziet zich voor de konklusie geplaatst, *dat het Leerdicht of de didaktiese poëzie, een poëtiese studie, een poëtiese arbeid is.*

Hij wil zich uit het gedrang redden door op te staan en te zeggen: Ik geloof waarlik, dat daar iemand aankomt.

30. Dan komt het gesprek op de verandering van zeden, en de arbeid, die het voor de roman-schrijver eist, om zich goed op de hoogte te stellen van zeden, gewoonten, klederdrachten enz. uit de periode, waarin zijn roman speelt. Melissus werpt eerst tegen, *dat die studie tot de voorbereiding hoort.* En dan beroept hij zich op de *improvisatoriese* poëzie van Silvio Pellico. Maar Geel socratiseert dier beide argumenten weg, en drijft hem naar de *tweede* konklusie:

dat ook de verhalende en schilderende poëzie een poëtiese studie, een poëtiese arbeid is.

Melissus wil er weer tussen uit!

40. Zij wisselen een paar woorden met een Leidse visser, wiens karakteristieke gezegden hen op 't onderwerp van karakterkunde brengen, en daaruit ontspint zich de gedachtewisseling over de *tessera* van Napoleon, waarbij Melissus aan 't langste eind trekt.

Doch het slot is weer, dat Melissus verlegen staat tegenover de *derde* konklusie: *dat de dramatische poëzie een poëtiese studie, een poëtiese arbeid is.*

50. Schertsend komt de *vierde* konklusie te voorschijn:

dat de Satyriese poëzie een poëtiese studie, een poëtiese arbeid is.

60. Niet zo gemakkeik zal Melissus zijn pleit gewonnen geven nu het eindelijk komt tot de Lyriese Poëzie, door alle dichters en letterkundigen genoemd: de poëzie der ontboezeming.

Geel krijgt hier dan ook de zwaarse taak, maar het resultaat is de *vijfde* konklusie:

dat het zoeken of herstellen of terugroepen van de kunsteenheid

van een lyries dichtstuk een deel is van de poëtiese studie, de poëtiese arbeid

Dit wordt nader toegelicht met het voorbeeld van Pindarus' lyriese poëzie.

70. Gelukkig voor Melissus komt er nu werkelijk iemand aan, om hem uit Geel's harde handen te verlossen.

TOELICHTINGEN.

Het punt in kwestie.

Bakhuizen v. d. Brink geeft in zijn studie over Geels boek de volgende saamvatting van Geel's bedoeling (blz. 128):

„Niet van vluchtige opwellingen, niet van hartstocht en opgewondenheid is vooruitgang voor de Poëzie te wachten; maar van *ernstige studie en bedaard overleg*; „want in de kunst heerst eenheid; zonder haar is zij geen kunst”. Eenheid is het sieraad, de zenuw der hooggeprezen klassieke voortbrengselen. Eénheid moet het streven ook der latere poëzie zijn”.

Men versta hier goed, dat noch Bakhuizen noch Geel beweren wil, dat de Poëze vooruitgebracht zal worden door „*ernstige studie en bedaard overleg*” bij de eerste de beste geleerde of gewone proza-mens. Daar denken zij niet aan. In het onderhavige stuk — en evenzeer in *Het Prosa* — erkent Geel volmondig, dat allereerste voorwaarde voor Dichtkunst is: de *Dichtergave*, en dat die slechts het deel is van weinig uitverkorenen.

Maar die weinigen, — wil Geel zeggen — moeten niet ijdelijk omspringen met hun hoge gave; zich niet overgeven aan de ontboezeming van hartstocht en opgewondenheid, maar veeleer „*ernstige studie en bedaard overleg*” aanwenden om de kunstvolle *Eénheid* te bereiken, die kenmerk van het hoogste is.

Wel heeft het hier en daar de schijn, of Geel maar een geringe dunk heeft van wat men de dichterlike inspiratie noemt, doch dat kan moeilik anders; zijn positie in het debat brengt dat mee. Melissus is de advocaat voor „het poëties vermogen”. Geel's taak is hier de andere zijde van de kwestie te laten zien, en dat geeft licht de schijn van eenzijdigheid.

Geel was even hartstochtelijk bewonderaar als grondig kenner van de voortbrengselen der dichterlike inspiratie; beide van Klassieken en Modernen.

Immers wat zegt hij van de vervoering, die de Dichter over ons brengen kan: „

„Als hij een echt Dichter is, zult gij geen wandeling met

hem doen, met overleg afgesproken, waarbij hij u aan zijn hand zachtkens zal opleiden, maar hij zal u rukken en medeslepen over heg en steg; in de donkerste afgronden zult gij rondtasten, en, opstijgende met kwalm en pestdamp, straks in de wolken duizelig worden; in ééns zult gij met hem stil staan en wenen van weemoed, en dan weder vliegen, zodat gij thuis gekomen, niet recht weten zult, waar gij geweest zijt."

Dit is een *reële* erkenning van de macht der verbeelding, van de inspiratie, die de geest des dichters drijft op ongewone wijze.

De wetenschap der Zielkunde is er nog niet in geslaagd de grenzen af te bakenen van die twee merkwaardige functiën der menselijke ziel: het Verstand en de Verbeelding. Maar het is duidelijk, dat de man der wetenschap met *begrippen* werkt, dat hij *verstands*-werk levert; terwijl de dichter leeft in de wereld der aanschouwing en van het gevoel. Zijn *denken*, waarover Geel nog al eens spreekt is, om zo te zeggen, een *werken omst voorstellingen en aanschouwingen*.

Uit het twistgesprek blijkt, dat Geel de zwaarste taak krijgt, als het debat komt tot de *Lyriese Poëzie*. Dit spreekt van zelf. Want de drijving des geestes, die de dichter aangrijpt, en alle gaven van zijn ziel spant, is bij de Lyriese dichter *krachtiger* (zij het ook van *korter* adem) dan b.v. bij de Epiese dichter.

Hoe het geschiedt, is voor de dichter zelf meestal een raadsel, doch de geest kan over de Lyricus soms vaardig worden, zo dat hij zelf er van verwonderd staat:

„Kan het zijn, dat de lier, die sinds lang niet meer ruiste, die sinds lang tot geen harten in dichtmuziek sprak, weer op eens van verrukking en hemmellust bruiste, en in stromende galmen het stilzwijgen brak?"

Zo zingt Da Costa in de aanhef van zijn „Vijf en twintig jaren.."

De Georgica van Virgilius.

Van de landbouw-studie komen de disputanten op het Leerdicht, de *Georgica* van Virgilius, Heel natuurlijk: De Romeinse landhuis-houdkunde is het onderwerp van dit gedicht. De landbouw, de boomkwekerij, de vee- en bijenteelt worden erin behandeld.

Daarom zegt Melissus: „maar dat ding is eigenlijk geen poëzie."

Zou hij gelijk hebben?

„Een geslacht, ver verwijderd van de reine genietingen der

natuur, wordt door de dichter teruggevoerd tot het oude, eenvoudige leven, dat door de beschaving nog niet verrijkt, maar ook nog niet bedorven was." (zegt Dr. v d Es. van de *Georgica*).

Zou zulk werk geen *dichterlike aanschouwing* bevatten?

„Episoden eigenlijk het poëties gedeelte.”

In hetzelfde verband als de *Georgica* komt een ander didakties gedicht tersprake de *Ziekte der Geleerden* van Bilderdijk. En dan maakt Melissus de opmerking, dat in dit grote dichtstuk de *episoden* eigenlijk het poëties gedeelte zijn.

Er is veel schijn voor dit beweren, want er komen schone *episoden* van lyriese verheffing in dit Leerdicht voor, als o.a. de prachtige periode over *De Pijn*, waarvan we deze weinige regelen citeren:

Neen, de Almacht wilde u 't lijf, het kostbre lijf bewaren,
Zij wrocht geen dove klomp van vezels, vliezen, aëren;
Zij stortte een fijn gevoel aan 't dierlik werktuig in,
Dat, trouwe wachter bij een zorgeloos gezin,
D' alarmkreet opheft, als vijandelijk leed komt naderen.

Silvio Pellico.

Heel fijntjens trekt Geel z'n tegenpartij vast met diens eigen beroep op de Italiaanse dichter Silvio Pellico.

Deze dichter was een tijdgenoot van Geel; hij bracht negen jaren door in de gevangenis; en zijn hier besproken poëzie handelt ook over zijn lijden en gewaarwordingen in de gevangenis.

De gave der Improvisatie.

Een Improvisator is iemand, die over een opgegeven onderwerp voor de vuist *in versen* spreekt.

Het is een zeldzame gave. Bij zo iemand vooral moet het zo zijn, dat een bezielende geest hem aangrijpt en drijft, en al zijn ziels-faculteiten tot een hoge werkspanning brengt, die natuurlijk maar een kort ogenblik duren kan. *Inspiratie* in de volle zin van het woord moet het zijn, doch. . . — of die snel opgerezen poëzie resultaat zijn kan van diep-dichterlike aanschouwing en of zij dus blijvende waarde heeft, of dat ze veelmeer de onduurzaamheid van Jona's wonderboom vertoont — is een andere vraag. En een vraag, die misschien ontkenkend beantwoord moet, gerekend het feit, dat van zulke poëzie gewoonlijk niets in schrift wordt vastgesteld. Daarom ook

vraagt Geel zo argwanend: "Zeer goed, Melissus! Hebt gij er ooit ene opgeschreven en nabij bekeken?"

Holland heeft één Improvisator gehad; het was de heer Willem de Clerce, tijdgenoot van Geel en intiem vriend van Da Costa.

In een studie over hem zegt Dr. A. Pierson: De Clercq's improvisaties hielden langzamerhand op, niet omdat de dichtader niet meer vloeide, maar omdat hij opzettelijk de gelegenheid tot improviseren vermeed. Mij dunkt de reden is niet ver te zoeken. De uitoefening van een groot talent eist een tijd lang, om mogelijk te zijn, de volle inspanning der persoonlijkheid. Dan komt de vaardigheid, die noodlottige vaardigheid, de vloek van elk talent. Eindelijk is men het techniese zo meester, dat men, zonder geheel erbij en erin te zijn, doen kan wat eerst alleen uit het diepst van het wezen kwam. Ziedaar, althans voor de Clercq het kritieke oogenblik. Gaat men voort; neemt kunstvaardigheid de rol over van de bezieling, dan is de kunst een vorm geworden zonder volkomen daaraan beantwoordende inhoud, waarvan de edele gruwet."

Hieruit blijkt ook, dat de gave der Improvisatie een *teer* plantje, een soort *kruidje-roer-me-niet* is.

Eenheid: eis van kunst.

Wat men onder de *Eenheid* van een kunstwerk te verstaan heeft, verklaart Geel met een sprekend voorbeeld uit de beeldhouwkunst. (blz. 100). Maar uit het feit, dat de schrijver alleen bij de Lyriese Poëzie zoveel nadruk legt op de eis van Eenheid, moet men niet afleiden, dat die eis voor de andere dichtsoorten minder beslist gelden zou. Hij geldt wel terdege voor alle kunstwerk in de algemeenste zin.

Wat zij b. v. voor de Epiese Dichtkunst betekent, omschreven wij in onze *Inleiding tot de Nederl. Letterk* als volgt:

„Wat de oude Epopeën tot kunstwerken maakt, is, dat ze bij hun grote verscheidenheid van onderdelen toch een harmonies geheel, een harmoniese eenheid zijn. Al die verscheiden onderdelen groeperen zich in de goede Heldendichten om één hoofdgebeurtenis. In de Ilias is dat de wraak van Achilles, in de Odyssee de thuiskomst van Ulyssus, in de Nibelungen is het de wraak van Krimhilde.

„Al zou een dichter ons nóg zulke brede, en nog zulke verheven taferelen ontwerpen, van bijv. de 80-jarige oorlog, dan zou zijn werk toch geen Epos kunnen heten, als niet een enkel hoofdfeit, als niet het lot van een enkele hoofdpersoon hem aangegrepen en de leiddraad gegeven had voor heel

zijn groepering. Zó pas wordt het brede werk van het Epos tot een kunstwerk van verheven schoonheid."

Die Leidse Horatins.

Het schijnt, dat Geel ten slotte Acilius met z'n loftuiting op de nieuwe Horatius laat optreden, om een eind aan de discussie te maken, nét nu hij Melissus aardig in de hoek heeft. Doch dit kan niet meer dan schijn wezen. Behalve dat Geel zulke hulpmiddeltjes niet nodig heeft—hij is een man die zijn tegenpartij slaat en raakt en vervolgt, tot het laatste. Dat doet hij óók hier, én de aankondiging van die nieuwe Horatius-uitgave moet daar nog een laatste handje aan helpen. Geel laat nu *Acilius* zeggen, wat hij Melissus nog eens goed aan 't verstand wil brengen, namelijk dit:

Waarde Melissus, gij hebt zo afgegeven op alle verstandsarbeid in verband met Poëzie. Maar straks heb ik u al gezegd, dat *het koel beraad der geleerdheid* bij Pindarus heeft moeten ontdekken, wat de dichters voorbijzagen. En ziehier nu; daar heb je weer een staaltje. Hier komt Acilius ons nu vertellen hoe een ander geleerde het snoeimes gezet heeft in Horatius. En hoort met wat prachtig resultaat: "nu is het *Horatius*, diezelfde fijne Horatius, die in zijn *Ars Poëtica* zulk goed onderlicht gaf, hoe poëzie wezen moest"

Geel gebruikt dus de tussenkomsst van Acilius, om z'n tegenpartij nog een laatste stoot te geven.

Bakhuizen (blz 128) oordeelt, dat die laatste stoot nog al aankwam, want hij noemt deze slotredenering een *fijne* en juiste hulde aan Peerlkamp (de bewerker van deze Horatius-editie).

Wij in onze tijd oordelen daar wat anders over. De z. g. *tekst-kritiek* was toen in de mode. Hoe zij met de dichterlike voortbrengselen der klassieken werkte, kan blijken uit het pleidooi van Acilius. Maar ons gaat dat te ver. Vooral Prof Peerlkamp. dreef de methode tot het uiterste. Het werd ten slotte een *mechaniese* operatie op verzen, die een *levend organisme* zijn.

Daarom is dit voorbeeld van de Leidse Horatius geen sterk argument in Geel's betoog.

AANTEKENINGEN.

Blz. 80. *Gaaf* en *Talent*. Beide betekenen een aangeboren zielskracht, ingeschapen geschiktheid voor iets, in tegenstelling met door arbeid en studie verkregen bekwaamheid. Maar *gaaf* is veel sterker dan *talent*.

Blz. 81. *Mimies* = tot de *mimiek* of gebarenkunst behorend.
Iucundi acti labores = gedane arbeid is zoet.

Blz. 82. *Incunabelen* = de oudste gedrukte boeken.
Poëties prisma. Men weet, dat een glazen prisma een sterke lichtbrekng en daardoor, in de zonneschijn, een rijke kleurenvariatie te aanschouwen geeft. Elke kleurschakering, die in een lichtstraal zit, vertoont zich in het prisma. Hier is dus bedoeld, het onderwerp van alle kanten poëties bezien.
Mechanismus der prosodie = het samenstel der versmaten.
Ingredienten = hulpmiddelen.

Blz. 83. *Dolce far niente* = zalig niets doen.

Blz. 84. *Illissus* = een spruitje in Attica (Griekenland).
Platanussen zijn bomen.

Blz. 85. *Poot* was een Nederlands dichter uit de 18e eeuw, bekend door zijn landelijke poëzie „Het wandelende *gemeen* dat in zijn opschik zo recht *gemeen* is en *links* in zijn bewegingen.” Het eerste *gemeen* betekent: de gemene of gewone, de eenvoudige man. Het tweede: alledaags, smake-loos. *Links* = lomp. onhandig.

Blz. 86. *Varro* was een Romeins dichter en *Columella* een Rom. schrijver, die een verhandeling over de Landbouw publiceerde.

Blz. 87. „Gij zit ook op de sprong alsof gij tersluip”enz.” Zinspeling op de tijd, toen Leiden door de Spanjaarden belegerd werd. *Op de sprong zittten* bet: als gereed om weg te springen.

Blz. 90. *Luts* is tegenwoordig *lus*.
Est Deus in Nobis = God is in ons.

Blz. 91, Vertaling van Napoleon's tessera: „Soldaten, bedenkt, dat van de hoogte dezer pyramiden veertig eeuwen op u nederzien.”

Een *tesésra* is een parool of wachtwoord.

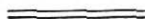
Blz. 92. „De Hieroglyfiese ontdekkingen van Champollion.—Champollion was een Frans geleerde, die er 't eerst in slaagde het Egyptiese hieroglyfen-schrift te ontcijferen.
Rhetor uit de Aziatische School. Deze school van welsprekendheid bloeide ongeveer in de 2e. eeuw vóór Chr. Haar hoofd-kenmerk bestond in stoute beelden, ijdele wordepraal en het jacht maken op kernachtige uitdrukkingen.

Blz. 94. *Proteus*. Een zeegod, die het vermogen bezat, zich in allerlei gedaanten te veranderen. In fig. zin: een onbestendig, veranderlik mens.

Blz. 95. *Gild* = Vereniging van vakgenoten.

Blz. 98. *Omnis comparitio claudicat* = Iedere vergelijking gaat maak d.w.z. als ge ze te ver doortrekt. *Titanië's geweld*. De Titans waren een reuzengeslacht (Mythologie), hemelbestormers, die Jupiter beoorloogden.

Blz. 99. *Wilhelmshöhe* is een kasteel van de Duitse Keizersfamielie.

Het Proza, door JACOB GEEL.

De Studie van het stuk.

Het onderwerp van dit stuk houdt zeer nauw verband met het vorige over: *Poëzie en Arbeid*.

De beste weg van studie is deze, dat de Student het stuk eerst één of tweemaal aandachtig leze, om er zóver in thuis te raken, dat hij ziet, uit welke onderdelen het betoog opgebouwd is. Dan kan hij voortgaan met het hele artikel in te delen in zijn onderafdelingen. en er goed over na te denken in welk verband die verschillende delen tot elkaar staan, en hoe zij saamwerken tot de uitkomst: de konklusie van het betoog.

De Inhoud van het Betoog.

De boven aangeduide taak, die aanbeveling verdient voor de studie van alle „zwarte” proza-stukken, is in dit geval voor de beginnende student niet gemakkelijk. De stof is zwaar en de redenering kompakt. Daarom zullen we in zóver helpen, dat wij hier een opgave laten volgen van de inhoud van het betoog. Aan de student zij het dan overgelaten het Stuk aan de hand van onze indeling zó te volgen, dat hij goed kan aanwijzen, waar de schrijver van het ene onderdeel tot het andere overgaat.

1°. De schrijver betoogt, dat de aanvankelijke poëzie opkwam uit het sterk geprikkeld gevoel, en dat zij allengs gezang werd.

2°. Later ontwikkelde zich het gezang als een áparte kunst.

3°. Maar er bleef een element van zang in de Poëzie overig. De dichters worden gekarakteriseerd als dezulken, „die huppelen met het kind.”

4°. De dichtkunst is een *gave*, aan weinige uitverkorenen toebedeeld.

5°. Met een anekdote wordt de overgang gemaakt naar het eigenlijke onderwerp, de vraag: Is de proza-taal, de ongebonden stijl, waarlik zo alledaags?”

6°. De Schrijver omschrijft nader zijn onderwerp en zijn standpunt.

70. Vergelijking tussen de werkmethode van de Dichter en van de Prozaïst.

80. Nadere karakterisering van het werk des dichters; de Dithyrambe-dichter en de invloed van wijn op 's mensen geest. En hoe geheel anders weer de Prozaïst!

90. Dat een dichter is als een kind, verwijlend bij iets, dat eenmaal zijn aandacht gepakt heeft. Voorbeeld daarvan bij Milton.

10. Goed en slecht gebruik, dat de dichters maken van de *Natuur* als een magazijn van beelden.

11. Waarom de dichter voorzichtig moet zijn in het ontlenen van beelden aan enig ander gebied. dan de *Natuur*.

12. Dit punt is de spil, waar het hele betoog op draait. Het is de gevolgtrekking uit het voorgaande, dat, zo onze eeuw dichterlik is, zij het zijn moet op een andere wijze dan de Homerische eeuw. En dat de uitdrukking der gedachte door beeld of leenspreuk, die het voornaamste sieraad der taal gerekend wordt, bij de tegenwoordige toestand der maatschappij, zich bij uitnemendheid bevinden moet in de *ongebonden of proza-stijl*.

13. De Prozaïst heeft in natuur, kunst, wetenschap, handel, industrie, kortom in elk gebied een ruim veld, om zijn leenspreuken of beeldspraak tot verfraaiing van zijn stijl eraan te ontlenen, maar hij moet zich wachten van „met ongewassen handen” in die rijkdom om te tasten.

14. De kenmerkende eigenschappen van de dagelijkse brievenstijl.

15. De brief van Cicero.

16. Dat deze brief van Cicero roert door zijn soberheid; dat die soberheid verkregen wordt door kunst en niet van zelf komt.

17. De brief van Barlaeus.

18. Wat de vergelijking van de twee brieven ons leert.

19. Dat het *geestige*, het *vernuft*, het *zout* der rede, bijna uitsluitend het eigendom van de ongebonden stijl zijn.

20. Dat het aanwenden van deze elementen *denken* en *zoeken* van de Prozaïst eist; dat deze elementen tot hem komen als ruwe diamant, en dat hij de slijper oet zijn.

21. Vergelijking van Poëzie en Proza van uit een ander gezichtspunt.

22. Korte saamvatting van het betoog en de waarschuwing die er in ligt.

Bij bedaarde lezing en herlezing is het niet te moeilijk de inhoud van elk dezer onderdelen te leren verstaan. Dit is de enige weg om tot het juiste inzicht te komen van de gang van het betoog als *een geheel*, welks strekking door de schrijver zelf als volgt is aangegeven:

„Ik zal het Proza niet op de voorgrond plaatsen, vanwaar het meestal verdrongen wordt, maar ik zal het van zijn achtergrond een weinig opwaarts beuren.”

TOELICHTINGEN.

Poëzie en Zang.

Dat de schrijver de dichters wil laten aanheffen: *Ik spreek in Kadans* in plaats van *Ik zing*, zal wel alleen doelen op de Epiese poëzie; want het zijn biezonderlijk de Epiese dichters, die zich van zulk een aanhef bedienen.

Maar wat de echte Lyriese poëzie betreft, zij ontleent aan de muziek: de melodie der klanken, het accent en het rythme, zó, dat zij weer zang wordt. Een toonkunstenaar heeft van Goethe's lyriese verzen gezegd, dat zij niet gekomponeerd kunnen worden, omdat zij zelf reeds helemaal muziek zijn.

De Dichter en de Prozaïst aan 't Werk.

Hoe de Dichter en hoe de Prozaïst—ieder op zijn wijze—hun stof verwerken, en hoe ze eveneens op onderscheiden manier, die stof tot voordracht maken, wordt door de Schrijver helder uiteengezet.

De student zorge, dit goed te verstaan. Dan zal hij te beter vatten, wat Geel's bedoeling is in zijn polemieken met Melissus in het voorafgaande stuk: *Poëzie en Arbeid*. Dezelfde opmerking geldt voor het later volgend onderdeel, waarin de schrijver betoogt, dat Cicero's soberheid door *kunst* verkregen werd.

Gemeenplaats in Dicht. en Proza-taal.

Terecht neemt de Schrijver een loopje met die vaststaande altijd-weerkerende, door iedereen nageschreven termen als *de standvastigheid van de rots*, het *bruisend geweld* van de berg-

stroom, de staatsman: *een stuurman, die het roer houdt* enz. Wij kunnen goed verstaan, dat ze hem de verzuchting ontlokken: „Ach, zijt ge daar al weer!” Ze worden hoe langer hoe meer hinderlike gemeenplaatsen.

En de hier geciteerde zijn dan nog korrekt in zichzelf, maar hoe licht de ontaarding insluipt, blijkt wel uit de wijze, waarop b.v. De Génestet in zijn beeldspraak omspringt met *rozen, nachtegaleu, enz.* (Zie de tekstuitgave van De Génestet).

Ook in proza meent men nog altijd met die geleende veren te moeten pronken. Er zijn taalboekjes, die zich beijveren om ze te doen aanleren.

Men vindt n.l. „taal”-oefeningen als deze:

Vul in:

Zo doof als.....?

Antw. een pot

Iemand tegen zich.....?

„ in 't harnas jagen

Voor vrijheid en recht.....?

„ in de bres springen

Zég in beeldspraak:

de jeugd.....

Antw. de lente des levens.

de ouderdom.....

„ de avond des levens

een verjaardag.....

„ een mijlpaal op de
weg des levens enz.
enz.

Op deze wijze maakt men de eigen moedertaal van de leerling tot een aangeleerd stel van nagebootste woorden en woord-kombinaties.

De kritiek van Geel bedoelt daartegen in te gaan.

De Brief van Barlaeus.

Barlaeus is de verlatijnste naam van Casper van Baerle, die in 't begin van de 17e eeuw Professor in de logika was aan de Leidse Hogeschool. Hij behoorde tot de hardnekkige klassisisten, die de heldendaden van hun eigen tijdgenoten (het was voor Nederland de roemrijke periode van de 80-jarige oorlog) bezongen in klinkende *Latijnse* verzen. Een enkele maal „vervaardigde” B. zich wel tot het dichten van een Hollands vers. Doch daar bleef het bij. In zijn verzen zit veel van de hoogdravende klinkklank, die we in de aangehaalde brief vinden.

Wij laten alle verklaring op de Olympiese *abracadabra* van die brief achterwege. Niet alleen, dat niemand enig nut daarvan heeft, maar het zou bovendien de aandacht van de student afleiden van de hoofdzaak van het betoog. De door Geel gewraakte pronkzucht spreekt sterk genoeg uit de bontheid van de ontboezemingen, waar geen Mythologie bij aangehaald is. Immers wat een rhetorische holheid zit er in een opeenstapeling als deze:

„Welke Thalia zal in staat zijn de lof mijner echtgenote te verkondigen, die vroom was zonder geveinsdheid, zedig zonder gemaaktheid, eerbaarder dan haar eeuw, spraakzaam zonder praatzucht, geestig waar het pas gaf, verstandig tot benijding van haar geslacht, een voorbeeldige bestuurster van haar huishouden, haar man beminnde zonder dartelheid, haar kinderen zonder zwakheid.”

De drie plaatsen uit Homerus.

Paris : een briesende Klepper.

Tot beter inzicht in de bedoeling van de schrijver citeren we hier de drie plaatsen uit Homerus, die in het stuk dienst doen als voorbeeld van dichterlike uitweiding en vergelijking:—

Paris draalde nu niet in de zalen met rijzige zoldring,
Maar in zijn heerlike wapens gedost' gans blinkend van koper,
Spoedde hij snel door de stad, op zijn ijende voeten vertrouwend.
Zo als een paard in de stal, aan de krib overvloedig gevoederd,
Wild zijne banden verscheurt en met stappende hoeven in 't

[veld rent,

Waar het gewoonlik zich baadt in het heerlik vloeiende
[stroomnat;

Trots, hoog draagt het de kop, en zijn manen in 't rond geslingerd
Wapperen langs zijne schoften; en fier op zijn bloeiende schoon-
[heid

Voeren zijn voeten hem snel naar de weiden en perken der
[paarden;

Zo trad Priamos' zoon daar voort langs Pergamos' hoogten,
Paris, der stralende zonne gelijk, in zijn blinkende krijgsdos,
Juichend van moed; snel droegen zijn voeten hem.

VI 503—514.

Ajax in de Scheepstrijd.

Doch geen langer verwijlen behaagde de moedige Ajax,
Waar zich ter zij onthielden de andere zonen Achaia's;
Maar met geweldige stap op het dek zich bewegend der schepen,
Hief hij de machtige spriet, die ten zeestrijd diende, met
[houten

Samengehecht, lang twintig en twee van de maten des elboogs.
Zo als een kunstige rijder, geoefend met paarden des wedloops,
Na uit een menigte paarden gekozen te hebben een viertal,
Ginds uit de vlakke gesneld naar de bloeiende veste ze voort-
[drijft,

Over de heerbaan rijdend; de menigte staart met verbazing,
Mannen en vrouwen te zaam; maar zonder te falen en telkens
Springt hij bij beurten van 't ene op 't andere paard in hun
[renloop.

Zo deed Ajas daar, op het dek van verscheidene schepen
Lopend met machtige stap, en zijn kreet rees luid tot de ether,
Toen zijn vervaarlike stem tot de Danaërs klonk en hen opriep,
Schepen en tenten te redden.

XV 674—688.

De Kariëse vrouw, vervend het ivooren hoofdstel.

Doch niet u, Menelaos, vergaten de zalige goden,
D' eeuwigen, maar vooral Zeus' krijgsbuitvoerende dochter,
Welke zich voor u plaatsend het dodelik schot van u afdreef.
Zij toch weerde de pijl van uw lichaam af, als een moeder
Weert een vlieg van haar kind, als het rust in een liefelike sluimer,
Want zelf dreef ze hem waar zich de goudene spranken des gordels
Saam aansluiten en waar ook dubbel beschutte het pantser.
Daar, in de sluitende gordel verborg zich de puntige pijlspits.
Wel doorboorde de pijl er de sierlik bearbeide gordel,
Drong in zijn vaart ook heen door het kunstig beslagene pantsier,
Zelfs door de band, ter beschutting van 't lijf en een muur voor
[de pijlen,

Welke hem het beste beschutte, en daar zelfs boorde de spits door.
Zo nu kraste de pijl slechts de opperste huid van het lichaam;
Maar onmiddelik vlood uit de wonde een donkere bloedstroom.
Zo, als een Kariëse vrouw of Meoniese, kunstig met purper
Verft het ivoor, dat tot sier van het hoofdstel dient voor de
[paarden;

Binnen de woonzaal ligt het en wordt door de wagenbestuurders
Vurig begeerd, maar t' ligt er en blijft, kleinood voor een koning,
Beide, het paard tot een sier en de wagenbestuurder ter ere.
Zo, Menelaos, beverfde het donkere bloed uwe dijen,
Smette uw krachtige schenen en lager de sierlike enkels!
Hevige schrik ontroerde der volkeren vorst Agamemnoon,
Toen hij het donkere bloed aan de wonde ontvloeiend bemerkte.

Wij geven hier de vertaling van Mr. C. Vosmaer, die
natuurlik als alle vertalingen ver beneden het oorspronke-
like blijft.

De „twee mannen van Leiden.”

De schrijver geeft hier een forse schets van twee Leidse
dekenwevers in de volle gang van hun bedrijf.

En dan vraagt hij: wie zou nu in onze tijd in poëzie de

slagen van twee strijdende helden durven vergelijken bij de actie van deze twee mannen?

Ons dunkt de vergelijking zou op de meeste lezers maar weinig indruk maken, omdat het binnendeurse werk van deze arbeiders te min gekend wordt en men er dus geen levendige voorstelling van heeft. Homerus ontleent zijn beelden steeds aan het destijds *algemeen* bekende.

R. C. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

Bakhuizen vd Brink werd (1810) geboren in Amsterdam; studeerde in Theologie en Letteren; vertoefde jaren in 't buitenland, waar hij belangrijke archieven navorstte in verband met de 16e eeuwse geschiedenis van Nederland.

Hij was een man van ^{geniale} aanleg. Op literair gebied heeft hij zich naam gemaakt o. a. door zijn studie over de hekel. dichten van Vondel en zijn kritieken op de toen nieuwe romanliteratuur van v. Lennep en anderen. Ook schreef hij zelf enige *Novellen*. Zijn Standaard-studiën echter zijn de *Cartons voor de Nederlandsche Vrijheidsoorlog*, waarin hij belangrijke duistere punten uit de Nederl. Geschiedenis tot helderheid gebracht heeft.

Zijn stijl is fors en gespierd; men moet *stappen* kunnen maken, om hem bij te houden. Hoewel nog gedeeltelik tijdgenoot van v d Palm, behoorde hij evenals Geel, Potgieter, e. a. tot de nieuwe generatie, die in wetenschap en kunst een dieper leven leefden. Bakhuizen's stijl draagt daar het kenmerk van.

Over het Boek van GEEL door BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

Ie STUK.

De studie van het Stuk.

Bakhuizen v d Brink heeft een uitvoerige kritiek geschreven over het boek van Geel, *Onderzoek en Phantasie*. Zoals alle uitnemende kritieken over hoogstaande wetenschappelijke werken, bepaalt ook deze zich niet enkel tot het uitspreken van een mening vóór of tegen de beweringen van de schrijver; zij gaat verder. De betekenis van Geel's studiën-reeks wordt in deze kritiek aangewezen en op hoge waarde geschat. Maar dan gaat Bakhuizen nader in op een of andere hoofdgedachte door de schrijver betoogd, en zegt zijn eigen mening daarover, meestal in aansluiting met de opinie van Geel. In deze kritiek van Bakhuizen vindt men dus nog meer, dat geschreven is *naar aanleiding van*, dan wel juist *over* de beweringen van Geel. Hier en daar geeft de schrijver van een of ander betoog van Geel, een bondige saamvatting, die de student van dienst kan zijn, om Geel nog beter te verstaan.

De inhoud van het Stuk.

De inhoud van dit stuk zullen we verkort en vereenvoudigd weergeven, zodat de gang lichter te volgen is:

De geleerde Maatschappijen of Genootschappen met hun Verhandelingen (Redevoeringen) zijn gewrochten van de vorige (de 18e.) eeuw. Zij zijn de scholen van een letterkundig conservatisme. De zweem van soliditeit, die zij door de lange jaren van hun bestaan gekregen hebben, is niet tegen het scherper onderzoek van later tijd bestand.

Het echte onderzoek, de ware wetenschap, ligt tussen twee uitersten in: Het ene uiterste is de *schoolvosserij*, die slechts het oude billikt en al het nieuwe met schouderophalen bejegt. Het andere is het *enthousiasme*, dat aan verbeelding en gevoel, de heerschappij wil geven op het gebied van studie zòwel als van de poëzie.

De tyrannie van die schoolvosserij, en de dweeppzucht van dat enthousiasme zijn beide al even schadelik. Want de eerste,

met haar verouderd gezag, veroorzaakt een stilstand der beschaving, een verzwakking van de geest, een langzame dood der wetenschap, terwijl de andere ons een kunst bezorgt, die zich onafhankelijk maken wil van de wetenschap en zo zichzelf vernietigt.

Van oudsher heeft zich de mening voortgeplant, dat de poëzie louter het werk is van een hogere ingeving, onafhankelijk van studie en van de wetten, waaraan b. v. het denken onderworpen is. 't Is moeilijk uit te maken, wat aan iedere geest zijn eigenaardige richting geeft. Men kan daar veel over filosoferen. Maar prakties staat de kwestie als volgt: De gunstige gesteldheid van de geest (*talent en genie, of vlugheid* genoemd), waaraan we het *verstands*-werk toeschrijven en die zich dus op het onderzoek der dingen richt, verschilt die al dan niet van het enthousiasme des dichters, dat zich in gevoel en verbeelding uit? Verschillen deze twee niet van elkaar (nòch in oorsprong, nòch door het voorwerp, waarop zij zich richten) dan staat het ook vast, dat het poëties vermogen zonder arbeid krachteloos en nietig is, en dat de tucht van het denken nodig is voor het scheppen van goede Poëzie. Of kan de Poëzie hare stof *scheppen* in de volstrekte zin des woords?

Dat dit niet het geval is: nòch met de Didaktiese, noch met de Epiese, nòch met de Dramatiese, noch met de Lyriese poëzie toont de Schr. aan op dezelfde wijze als Geel tegenover Melissus gedaan heeft. Waar Bakhuizen op de laatste, de *Lyriese Poëzie* komt, geeft hij een helder antwoord op de vraag, door Geel aan Melissus gedaan: Maar, Melissus, als die Lyriese poëzie "zich verliest in het oneindige," komt zij dan niet weerom?

Ziehier het antwoord van Bakhuizen:

"De Ode heeft een begin en een einde n.l. het onderwerp, de stof van het gedicht, en dat begin en einde moet door een reeks van gedachten verbonden worden, opdat er eenheid in de zang zij."

Dat is dus de *eenheid* van een zang, en het is de eer van Boeckh en Dissen (twee Duitse letterkundigen) dat zij die eenheid, die leidende gedachte hebben ontdekt in de verzen van Pindarús, de grote Griekse Odendichter, van wie men vroeger beweerde, dat hij zo maar zijn onderwerp uit het oog verloor, en van de ene gedachte op de andere overspringende, er al verder van afdwaalde. (*Zie Poëzie en Arbeid* blz. 99).

Hetzelfde werk, dat Boeckh en Dissen gedaan hebben ten opzichte van Pindarus, heeft Prof. Peerlkamp gedaan ten opzichte van Horatius, de Romeinse Odenzanger. Dáárom noemt

Bakhuizen de wijze, waarop Geel zijn uitgave van Horatius ter sprake brengt, (blz. 101) „de fijnste en meest juiste hulde, die aan de vernuftige onderzoekingen van Peerlkamp kon worden toegebracht.”

De slot-paragraaf van dit stuk brachten wij reeds ter sprake bij *Poezie en Arbeid*.

De taak van de student is nu, om aan de hand van deze vereenvoudigde lezing, het stuk in zijn eigen konstruksie te bestuderen.

IIe STUK.

Overzicht van het Betoog.

Dit tweede stuk is een gemakkelijker studie-objekt dan het eerste; vooral als de student ons advies gevolgd heeft: om eerst het stuk van Halbertsma *Over Stijl* te bestuderen.

„Over een nieuwe karakterverdeling van de Stijl”—is een ander Hoofdstuk uit Geel's boek. De schrijver betoogt daarin, dat het meerdere *schrijven* van later tijd, inplaats van het meerder *spreken* in vroeger eeuwen het menselijke, *het persoonlijke* in de meedeling der gedachte op de achtergrond gedrongen heeft. Zo komt het, dat men de stijl is gaan verdelen in soorten, niet naar het eigenaardig karakter van de stylist, dat er in uitkomt, maar naar het voorwerp van behandeling.

Naar die maatstaf is men gaan onderscheiden: een *historiese* stijl, een *briefstijl*, een *betogende* stijl, enz. enz. En hiertegen oppert Geel het bezwaar, dat zulk een opvatting van stijl geheel en al uit het oog doet verliezen de *mens*, de *eigenaardige persoonlijkheid* van de schrijver, die in de stijl verborgen ligt.

Daarom stelt hij voor: een verdeling van de stijl, afgeleid uit het karakter van de schrijver, en tot illustratie van die verdeling geeft hij ons proeven van een *onoprechte*, een *goedhartige*, een *knorrige* en een *ijdele* stijl.

Het is naar aanleiding van deze studie uit *Onderzoek en Phantasie* dat Bakhuizen dit 2e. Artikel schreef.

„Naar aanleiding van”—zeggen wij, want wat Bakhuizen ons hier geeft is grotendeels een zelfstandige behandeling van de uitspraak van de Franse schrijver Buffon:

Le stile c'est l'homme = De stijl is de mens.

Het betoog van Bakhuizen laat zich zeer gemakkelijk volgen. Het bestaat uit deze zes Hoofdpunten:

10. Zeker, de stijl is de mens, Maar tot juiste waardering van deze uitspraak, moet in 't oog gehouden worden, dat de mens produkt van zijn eeuw, en van zijn natie is, en dat men

dus ook kan zeggen: de stijl is de eeuw, de stijl is de natie. Tot verklaring hiervan wijst B op de tessera's van Napoleon, Nelson en Tromp.

2°. De vraag: hoe moet men het karakter bepalen, wat is eigenlijk de mens? Hoe en wanneer vertoont zich het karakter van de mens.

3°. Is het *natuurlik*, dat de stijl de mens zij?

4°. Is het *wenselik*, dat de de stijl de mens zij?

5°. De stijl zal de mens zijn, maar: de *hele* mens.

6°. Zijn het vrome wensen, die wij ontboezemen? B's antwoord op deze laatste vraag is een pericoop van praktische betekenis, ook bij ons in Zuid-Afrika in verband met onze Afrikaanse Beweging.

AANTEKENINGEN

Blz. 130. *Plato* en *Aristoteles*, de beroemde twee wijsgeren van de Grieken, *Erasmus* (eigenl. Gerrit Gerritszoon), Nederl. geleerde en beroemd Humanist, *Locke*, Eng. Wijsgeer, *Voltaire* en *Rousseau*, twee wijsgerige schrijvers uit de 18e eeuw in Frankrijk, *Herder*, Duits dichter en wijsgerig schrijver, *Kant* en *Fichte* twee Duitse wijsgeren.

Blz. 134. *Oratorem bonum esse virum oportet* = Een goed rede-naar moet een man zijn.

Blz. 129. *Gechargeerd*. = overdreven.

Over Stijl, door J. H. HALBERTSMA.

De Schrijver.

Halbertsma werd in 1789 geboren te Grouw (in Friesland). Hij was een man van veelzijdige vorming. Hij toonde warme belangstelling voor de studie der natuur-wetenschappen, doch bleef doorstuderen in de theologie, en trad op als Doopsgezind predikant. Aan de beoefening der Germaanse talen wijdde hij zich later; meer biezonder aan de studie van het Fries, in welke taal hij verschillende geschriften uitgaf.

De Studie van het Stuk.

Deze studie munt uit door deugdelijkheid en helderheid van betoog. De redeneergang is zo geleidelik, de taal zo eenvoudig, dat het een lust is de schrijver op de voet te volgen en de taal is zo eenvoudig, dat het de student niet de minste moeite kosten zal dit te doen. De vooraf bestudering van dit stuk zal het inzicht in de stukken van Geel en Bakhuizen vergemakkeliken en verhelderen; gedurig vallen de beschouwingen van dit artikel saam met die van de twee vorige schrijvers.

AANTENKENINGEN.

Van enkele woorden, waaromtrent het Woordeboek misschien geen voldoende opheldering geeft, volgt hier verklaring.

Blz. 137. *Elke elle van dit bont*. „Bont” is pelswerk, dierevelen, gebruikt als verwarmende winterkleding. Omdat deze stof zo kostbaar is, wordt ze hoofdzakelijk door de rijkere mensen gedragen, ook wel als vertoon van rijkdom. Uit dit laatste gebruik neemt de schr. aanleiding om „beleefde beuzelpraat waarop de mode haar zegel gedrukt heeft,” en die dus ook *vertoon* is, te vergelijken met *bont*.

Een *el* is een oude lengtemaat, zoals bij ons de *yard*.

Vervang nu de mooi-beeldende uitdrukking door een andere, meer gewone.

Blz. 138. *Laurieren*, oorspronkelijke vorm van wat wij nu *lauwren* noemen.

Het hof van St. James is het Engelse hof. Waarom zo genoemd?

Blz. 139. *Bedenkingen wegens de stijl.* Voor „bedenkingen” in deze zin gebruiken wij thans *overdenkingen* en voor „wegens” *rakende of betreffende*.

Blz. 141. *Verschilt hemelsbreedte.* Wij zeggen thans: *verschilt hemelsbreed*.

Toedrang. Let op, hoe mooi dit woord hier gebruikt is.

Blz. 142. Voor *gebaarden* zeggen wij nu *gebaren*.

Blz. 143. *De beren*..... De storie van de beren likkende, hun vormloze jongen tot fatsoen—is zò in het volks-idee doorgedrongen, dat men een ruwe plompe man, in de Hollandse spreektaal *een ongelikte beer* noemt.

Schrevel bekent: schriël, mager. „*Wat het* woord onmiddelijker aan het denkbeeld ontspringt, *wat het* dat denkbeeld getrouwer zal weer geven.”

Hier veraadt de schr. dat hij een *Fries* is; alleen in de taal van dat gewest, wordt die wending gebruikt. In 't Holl. zou het b.v. zijn: *Naarmate* het woord..... *naar die mate* zal het

Blz. 144. *Waardig zijn.* In die zin gebruiken wij thans: *waard*. Dames van de *bon ton*. „*Bon ton*” is Frans, en betekent „goede toon.” Dus de welopgevoede vrouwen.

Gants glacés.—Handschoenen van ge glaceerd leer.

Blz. 145. *Blondin* was een koord-danser, beroemd om het oversteken van de Niagra-waterval op een koord. Hier wordt gesproken van zijn *Circus*.

Gij hebt er niet *om* gezocht. Voor *om* gebruiken wij nu: *naar*.

Blz. 147. *Middenmatige* is thans: *middelmatige* en *pourtraiten* spelen wij: *portretten*.

Blz. 150. In uwe *beseffen*. Het laatste woord staat hier als meervoud, van *beseef*. Dit woord wordt meest in 't enkelvoud gebruikt. Of, als meervoud: *beseffingen*.

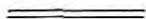
Bamberg, is een beroemd goochelaaar, zò dat men bijna ieder goed goochelaar „een Bamberg” noemt.

De Subjunktief bij Halbertsma e.a.

De Student zal opmerken, dat Halbertsma evenals V. d. Palm, Feith en Vosmaer nog zeer streng de subjunktief-vorm

gebruikt, waar hij bij de schrijvers van onze tijd zo goed als weggesleten is.

Zie bv. op blz. 140: Ik dien u toch te zeggen, wat stijl eigenlijk *zij*, en wat er de voornaamste eigenschappen van *uitmake*.

Uit „Meester MAARTEN VROEG”, JACOB VOSMAER.

Het Boek en zijn Schrijver.

Meester Maarten Vroeg is geen schoolmeester. Zijn titel drukt een andere professie uit. In die tijd (18e en begin 19e eeuw) werd de geneeskunst, behalve door de gestudeerde dokters, ook uitgeoefend door barbiers die tevens allerlei patent-medicijnen en huismiddelen verkochten, en naar hun inzichten van de ziekte aan de patienten voorschreven. Van lieverlede, en gelukkig maar, is dat gild tot het verleden gaan behoren. In de *Camra Obscura* vinden we verhaald van *v. d. Aanzett* en *Foris Krastem*, die langzamerhand van het terrein der geneeskundige praktijk retireerden, om zich te bepalen tot het hanteren van het scheermes.

Doch *Meester Maarten Vroeg* 's praktijk is nog in volle fleur in de dagen waarvan hij zelf ons vertelt, en het is dan ook die praktijk, die een groot deel van de stof levert voor de schetsen, uitgegeven onder de titel *Leven en Wandelingen van Meester Maarten Vroeg*. Het eerste Hoofdstuk is getiteld: *Het Consult*, een ander *Apologie der Geneeskunst*, een ander: *De Hypochondrie* enz.

Of dan zo'n doktersboek niet vervelend is? Volstrekt niet. Lees maar het tweede van de stukken, hier onder studie. Dan zult ge wel zien, dat deze „Meester” behalve de kunst van „tongkijken” en „polsvoelen” ook de hogere kunst verstond om de mens in zijn geestelik en maatschappelik bestaan waar te nemen en te beoordelen.

Vroeg is *Meester Maarten* op het pad, want hij is een liefhebber van de natuur en hij moet ijverig praktiseren voor zijn dageliks brood en om zijn lastige vrouw, zijn *Antonia* („Toontje”), tevreden te stellen. Altijd gaan de wakkere ogen van *Meester Maarten* rond in het intressante menschenleven om hem heen, en ... hij ziet er meer van dan de buitenkant. Intressante tafereeltjes tekent hij ons van het persoonlijk, huiselik en maatschappelik leven in zijn tijd, en ... kritiek spaart hij niet. Kalm maar welgemeend gispt en berispt hij de misstanden in dat leven.

Hoe hij de man geworden is van zo 'n scherpe kijk op het leven — dat geeft hij ons te verstaan in het eerste van onze twee stukken. Zijn vader was maar een eenvoudige „schare-sliep” (schare en messeslijper) die met z'n slijpwagen langs de

huizen ging, en Maarten saam met hem, om het slijprad te draaien (blz. 151). Doch, hoe gering het beroep van die vader ook ware, hij was een fijne kop, en de kleine Maarten heeft van jongs af van hem geleerd, het leven raak te zien.

Later kwam Maarten in dienst bij een "Meester." Vandaar op blz. 151 de vergelijking tussen zijn eerste en zijn latere beroepswerk. Geschriften als deze schetsen, die de mensen, zeden en gewoonten van hun tijd kritiseren om ze te verbeteren, worden *Spektatoriale Geschriften* genoemd. Wie nader de aard en betekenis van zulke geschriften kennen wil, neme even een Geschiedenis der Nederl. Letterk. ter hand en sla daar op de paragraaf over Justus van Effen. Hij was in de achttiende eeuw, de stichter van deze soort literatuur in Nederland, zoals Addison in Engeland.

Jacob Vosmaer.

Intussen is Meester Maarten maar een fiktief persoon, hoezeer ook naar het leven getekend. De eigenlike schrijver van dit boek was de heer *Jacob Vosmaer*, in 1780 geboren in Den Haag. Hij was eerst (een *gestudeerd*) geneesheer en werd later Professor in de geneeskunde. Hij overleed in 1834,

Wij twijfelen niet, of deze twee stukken zullen voor de student een aangename studie-verpozing zijn naast de zoveel zwaardere en abstrakte stukken van Geel en Bakhuizen.

De schets van het gezinsleven in het huis van de Schout moge een weinig te sterk aangezet zijn, een intressant stukje leven is het, en er ligt heel wat waarschuwing in voor alle tijden en alle plaatsen.

AANTEKENINGEN.

Blz. 152. Een oude knol" is een oud, afgewerkt paard.

Blz. 154. "Als ons gelijk." Wij zeggen nu: als onze gelijke:

Blz. 155. "Al zo min als" wordt uitgesproken met de klemtoon op *al*, en betekent: evenmin als.

Blz. 156. *Schout* was een vroegere benaming voor een gerechtelijk ambtenaar, baljuw, schepen.

Blz. 157. "*Dezelfde* waren er niet," zie onze latere aantekening op *dezelve*.

Blz. 159. *Ambachtsheer*. Oudt. een adelijk heer,² een kasteel

(ambachtsheerlikheid) bewonende en belast met de rechtspraak in het gebied van zijn "ambacht" of distrikt.

Blz. 160. *Bazinnig* gebruiken wij niet meer. Wij zeggen thans ook van vrouwelijke personen, dat zij zich *bazig* tonen. "Op de kop zitten" betekent: de baas spelen over.

Blz. 161. De *revue* laten passeren=als in optocht laten voorbijgaan, zoals bij een parade.

Blz. 162. *kwalik* betekent hier *onpasselik*:

Blz. 163. *opgeleid* als een *vliesje*, bet. *opgelegd*.

De Twee Redevoeringen, van VAN DER PALM.

Johannes Henricus v.d. Palm.

Hij werd geboren te Rotterdam in 1763; trad op als predikant te Maartensdijk; speelde een rol in de politieke troebelen van het jaar 1787, en moest vluchten. Later was hij achtereenvolgens Professor te Leiden, Minister van Onderwijs en wéér Professor te Leiden.

V.d. Palm leefde en arbeidde dus in de overgangstijd van de 18e op de 19e eeuw; in de tijd toen de hiervóór reeds besproken Maatschappijen en Genootschappen met hun Redevoeringen, Verhandelungen en Prijsvragen in volle bloei waren. Een bedrijvig aandeel heeft hij zelf gehad in dat Genootschapsleven. Als schrijver moge hij ook in zijn tijd geroemd zijn, om enkele werken, die thans in 't vergeetboek raken, zijn grote roem was die van *redenaar bij uitnemendheid* te zijn. Een groot deel van zijn nagelaten schriften bevat dan ook (behalve 16 delen Leerredenen) vroeger uitgesproken Redevoeringen.

Gerekend de algemene geestesrichting van zijn tijd was V.d. Palm dan ook bij uitnemendheid de man van het *gesproken woord*: het *eenvoudige, gerede, en meestal juiste* woord; en die woorden heeft hij tot zinnen en die zinnen tot perioden opgebouwd in een stille, gelijkmatige trant, die niet de minste moeite vordert, om ze te volgen.

Dit alles is betrekkelijke deugd, vooral als men bedenkt, hoe vóór en in V.d. P's tijd het Proza geheel verwaarloosd werd ten koste van de Poëzie; zó verwaarloosd, dat juist daarom Geel het zijn roeping achtte, om op te treden als Apologeet van het Proza.

De vraag—hoe het komt, dat de eens zo beroemde redenaarstrant van V.d. Palm niet meer bij ons gewild is?—is een interessante vraag, óók voor de student. Want het antwoord daarop is een toelichting van twee principieele waarheden, door Geel en Bakhuizen vooropgezet in hun artikelen, hier onder studie.

De eerste is, dat *de stijl de mens* is, en de tweede, dat *de stijl óók de eeuw* is.

Beets tekent ons de persoonlijkheid van V.d. Palm als: bejaard, gematigd, voorzichtig, plooizaam, tot zwakheid toe.

Nu, die eigenschappen zijn heel gemakkelijk in zijn stijl te

rug te vinden; zij hebben hun stempel erop gezet: zó gelijkmatig, zó kalm, zó buigzaam, maar ook zo kleurloos en zo slap, zo gespeend aan alle hartstochtelijke warmte, is zijn stijl.

Zó waren de mensen toen, maar zo zijn wij thans niet meer. Met Geel, Bakhuizen e.a. is er een krachtiger geest ontwaakt. Men drong dieper door in het wezen van de mens, in de vraagstukken van staat en Maatschappij, van Wetenschap en Kunst. Er kwam een hoger denkspanning in heel het volk, en dat nieuwe leven heeft dóórgewerkt, in de laatste 30 jaren nog krachtiger dan in Geel's en Bakhuizen's tijd met het gevolg, dat de Nederlandse Letterkunde thans schittert in een brede rij van Prozaïsten, die ook ver in het Buitenland de aandacht trekken.

Diepte van onderzoek, warmte van overtuiging, kracht en sierlijkheid van zeggings zijn het, die in onze dagen van ernstig denken een man tot Prozaïst maken.

Zo ziet men, dat de stijl *de mens* en ook *de eeuw* is.

V.d. Palm's Woordeschat en zijn Perioden.

De zorgzame bestudering van V.d. Palm's twee redevoeringen, kunnen wij uit het oogpunt van *taalstudie* de student niet sterk genoeg aanbevelen. Want daar zit een schat van *woorden* in. Voor iedere schakering van een begrip heeft hij een woord, soms twee, drie en meer. De student kan hier zijn schaarsste aanvullen uit een rijke voorraad, en dit te gemakkelijker, omdat zijn aandacht nooit afgeleid wordt door moeilijke konstruksie van zinnen en perioden.

Wat die zinnen en perioden betreft, met de *aanduiding* van *eenvoudig* en *gemakkelijk* zijn ze kláár geprezen.

Een goedgehartige stijl.

Geel heeft in zijn bovengenoemde studie de stijlsoort van Siegenbeek en V.d. Palm gekarakteriseerd als de *goedgehartige stijl*.

„Die stijl—zegt Geel—gunt aan ieder wat hem toekomt en voegt bij ieder zelfstandig woord een ander bijvoeglijk, waar het recht op heeft. De voornaamwoorden *hij, zij, het* zijn hem te scherp, te kantig; daarom bezigt hij meest het gladde *dezelve*¹⁾. Hij maakt alles duidelijk zijn numerus is dikwels *trochaeïes*, vooral op het slot der perioden, en daardoor stil, gematigd, bescheiden, tevre-

¹⁾ Deze afkeuring van „het gladde *dezelve*” hield de student in gedachten ook bij de andere schrijvers: v. d. Palm, Vosmaer, Halbertsma en Feith, bij wie het gedurig voorkomt.

den, prijzend. De toehoorder of lezer wil hij niet kwelen, en hij gebruikt zelden leenspreuken dan die bekend en dagelijks zijn. Dewijl zijn natuur eenvoudig is, maakt hij geen jacht op verscheidenheid of wisseling. Zijn volzinnen, wel gezien, hebben een grote gelijkvormigheid. Ze zijn zeer lang, en bevatten gewoonlijk een gedachte, met een andere gedachte er tussen in gelast."

Dat deze karakteristiek ook voor V.d. Palm's stijl geldt, zal de student voor zichzelf kunnen uitmaken bij de opervlakkigste lezing.

Hij lette maar eens op, wat eentonige aaneenschakeling van zinnen V.d. Palm bewerkt door de *punt-komma*-verbinding.

Ziehier een paar voorbeelden:

Op blz. 184:

Hetsij omdat.....; *hetsij* omdat.....; *hetsij* eindelijk omdat.....

Op blz. 198.

....., *die* zijn verbeelding reinigde van wilde vlammen zonder warmte of koestering; *die* de weelderige ranken zijns vernufts besnoeide; *die* zijn gevoel met reine hemel-wellust drenkte; *die* zijn mond, zijn pen, zijn hand bestuurde, om...enz.

Op blz. 183 vindt ge één volz. met *acht* punt-kommakoppelingen.

Deze voorbeelden zijn geen uitzondering, maar *regel*. Ze zijn *het* kenmerk van V.d. Palm's zinsbouw.

En dan die slap-eentonige ophopingen van vragen en uitroepen!

Op blz. 194, 195 vindt men een *achtereenvolgende* reeks van *dertien vragen*. En die wordt als op de voet gevolgd door een eveneens *achtereenvolgende* reeks van *acht uitroepen*.

De drukkerij, die V.d. Palm's werken publiceerde, moet goed voorzien geweest zijn van *Vraag- en Uitroeptekens* en *punt-komma's*, anders had het waarlik niet gegaan. En het verwondert ons niet, dat zetters en korrektors soms in de verbijs-tering geraakt zijn, zodat hier en daar een vraag. voor uitroep-teken staat, en omgekeerd.

„Krachttaal.”

Op bladzij 174 spreekt v. d. Palm van „de Duitse zogenoemde krachttaal.”

De Duitsers hebben een woord *Kraftsprache*, en de letterlik-Hollandse vertaling daarvan (krachtspraak of krachttaal) wordt wel eens gebruikt om hetzelfde aan te duiden, wat de Duitsers bedoelen n.l. de klinkende spreekwijzen en brommende woorden, waar Feith van spreekt op blz. 212.

Wat er onder te verstaan zij, kunnen wij u het best op-helderen met enige voorbeelden uit de stukken van V. d. Palm

zelf. Want hoe kalm en gelijkmatig hij in de regel ook zij, en hoe afkeurend hij ook over „krachttal” spreke, nu en dan vervalt hij er zelf toe.

Ziehier de voorbeelden:

„Zij horen het geraas op de drempel niet, en wanneer het hun hinder doet, is de geringsto hunner dienaren genoeg om het verachtelijk vee, druibstaartend en jankend, in zijn nest te jagen! (blz. 191).

„Toont ons de last uit de hemel of uit de afgrond, om uwe zending als Profeten der dierlikheid te bevestigen!” (blz. 195).

Zijn rede over „Het Oordeel der Nakomelingschap,” besluit v. d. Palm als volgt:

Dan zal hun toejuiching niet te duur door ons gekocht zijn, en ons de kroon niet ontroven die in de tempel der eeuwen voor ons bewaard wordt.

Dit laatste moge nu juist geen *Kraftsprache* zijn, het behoort toch tot de *klinkklank*, die als effekt-makende slotfrase bij de redenaars à la v. d. Palm zeer gewild was, en—nog wel is.

Knal-effekt worden zulke frasen genoemd; dat zijn ze, en meer niets.

Zodra iemand een zekere gemakkelikhed van zegging krijgt, komt hij in verzoeking tot zulke uitbundigheden. Daarom vestigen wij er de aan tot op. Mooi en krachtig-klinkend woordespel is maar klatergoud.

De Studie van v. d. Palm's Stukken.

Wat wij met Geel's en Bakhuizen's Studiën gedaan hebben: ze in hunne onderdelen ontbinden, zullen wij met deze stukken niet doen. Dáár achtten wij het nodig, omdat de inhoud zo moeilijk is. Hier is dit niet het geval. Wij raden de student aan het zelf te doen, op de wijze door ons aangegeven. Hij dele de stukken af in onderdelen, overdenke goed de inhoud van elk, en vinde dan hun onderling verband. Wie deze oefening aan de studie van Geel en Bakhuizen laat *voorafgaan*, zal het voordeel ervan ondervinden.

AANTEKENINGEN.

Blz. 164. *De Delphische Tempel* was toegewijd aan Apollo. Het wijd vermaarde Delfies Orakel (godspraak) had in die tempel zijn zetel. Boven de ingang prijken de woorden van de Griekse Wijsgeer Sokrates: „*Ken u zelf.*”

Blz. 165. *Zonderling* doorzicht. Wij zeggen: *biezonder* doorzicht. Wat betekent *zonderling* thans?

Blz. 166. *veeholen*. Zie uw Woordeboek op: Verhelen.

Blz. 171. *Voorwerpen*. Wij zeggen: personen.

Blz. 173. *Robertson-Gibbon*. Twee Engelse geschiedschrijvers. Het werk van de laatste „*The Decline and Fall of the Roman Empire*” is wereldberoemd. Robertson, zijn tijdgenoot, was veel minder bekend. Hij schreef hoofdzakelijk over de geschiedenis van Schotland.
Cicero-Demosthenes. Beide beroemde redenaars uit de oudheid; de eerste een Romein, de tweede een Griek.
Veellicht= wellicht, misschien.

Blz. 176. „zich bekreunen *aan*.” Nu gebruiken wij daar het voorzetsel *om*.

Blz. 177. *Onze grootste Dichter* . . . enz. Hier is *Bilderdiik* bedoeld.

Blz. 178. *Meesterachtigheid*. Vergelijk *meesterachtig* met *meesterlik*. *Ikarus* (Myth) ontvluchtte de gevangenis op kunstvleugels, die met was aan zijn schouders gehecht waren. Toen hij te hoog bij de zon kwam, smolt de was, en vond Ikarus zijn dood. Sinds spreekt men in dit verband van iemand, die meer onderneemt dan hij volbrengen kan.

Blz. 184. *Maro* was de familie-naam van Virgilius.

Blz. 185. *Eeuwen met eeuwen vermenigvuldigd*. Dit is ook „krachtaal,” maar totaal mislukte. Waarom?
Latium—het Romeinse Rijk. *Gallen* bewoonden het gebied van ongeveer tegenwoordig Frankrijk. *Bataven*, een der eerste Germ. stammen, die zich in de Nederlanden vestigden. *Dacie* heet een deel van het Donau-gebied. *Pannonie*, ongeveer tegenwoordig Hongarije.
Rafaël, *Titiaan* en *Correggio* waren Italiaanse, de volgende zes waren Hollandse schilders.

Blz. 186. *Antonides*, Hollands Dichter van het laatst der 17e eeuw. Hij had van Vondel's heerlijke Lyriek op z'n hoogst de *galmen*. Toch werd hij werkelijk door tijdgenoten boven Vondel geprezen. Wel een bewijs voor de waarheid van v. d. Palm's beweren.

Blz. 188. De *Areopagus* was de Raad der oudsten, de hoogste Rechtbank in Athene.
Vierschaar. Zie uw Woordeboek.
Keltiese is hier genomen in de alg. bet. van *Germaanse*.

Blz. 189. *Hekelroede*. Zie in uw woordenboek het werkw. *hekelen*.

Blz. 194. De Nassaus.—de *Oranje*-prinsen. *Oldenbarneveldt*, beroemd staatsman. *Grotius*—Hugo de Groot—meest beroemd als rechtsgeleerde; de grondlegger van het internationaal Volkenrecht. *Vondel* de vorst van de Nederl. dichters. *Rembrand* wereldvermaard schilder; de laatste twee waren ook schilders.

Blz. 198. Voor *uitsporen* zeggen wij *naspeuren*. De algemene toon *bestemmen* is bij ons: *bepalen*, *aangeven*. *Pantheon*, in 't oude Rome een tempel voor de dienst van *alle* goden.

RHJNVIS FEITH, (1753-1824.)

Feith werd geboren in 1753, promoveerde in de Rechten op zeer jeugdige leeftijd, bekleedde vervolgens enige ambten en bracht het laatste gedeelte van zijn leven ambteloos door op zijn buitengoed, waar hij zich vrijelijk wijdde aan zijn dicht- en studiewerk.

Een eigenaardige geestes-stemming had op het einde van de 18e eeuw zich meester gemaakt van alle gemoederen in Europa. Sentiment, overgevoeligheid was het overheersend kenmerk. Vooral onder de gegoede standen, die zich de weelde van een beetje dweperij konden veroorloven, sloeg men aan 't koketteren met al wat aandoenlik en droef is. Het was volstrekt, niet ongewoon, dat een heel gezelschap op 't zingen of spelen van een weemoedige zang zó maar aan 't „tranen-plengen” ging. De verbeelding liet men liefst verwijlen bij de nare en bleke dood, het donkere graf sombere grafkelders, eenzame nacht, de bleke maan enz. enz.

Natuurlijk vindt men diezelfde trek terug in de Letterkunde van dat tijdperk: in Engeland (Young's Nachtgedachten) in Duitsland en overal elders. In Nederland staat Feith als de typiese vertegenwoordiger van die gemoedstemming. Kenmerkend voor zijn poëzie zijn de volgende verzen, die we ontleen aan een van zijn grote Leerdichten; *Het Graf*.

BESCHRIJVING VAN EEN NACHT.

Nog zweeft die avond en die tederste aller nachten
Gestadig voor mijn geest in duizend nagedachten.
Ik wandelde aan uw zij'. Wij spraken van de dood,
Van 't uitgebreid verschiet, dat ons zijn hand ontsloot,
Van al de tranen, die hier deugd en onschuld wenen,
Van korte scheiding en van eindeloos herenen.
De kalme schepping stemde ons hart op de eigen toon,
De dauwende avond week, de nacht was stil en schoon,
De maan deed de effen lucht gedurig lichter blauwen;
De taal werd machtloos, en de stem begon te flauwen.
De rust, die in ons oog, vol zoete weemoed, zwom,
't Gevoel, dat in ons hart gedurig hoger klom,
De schoonheid der natuur, thans door geen vlek ontluisterd,
Hield ons onmerkbaar aan de bodem vast gekluisterd.
Wij staarden op een beek, waarop het maanlicht scheen.

Ik zweeg, gij zweegt: 't werd stil en roerloos om ons heen.
 Wij zweefden ongestoord in liefelike dromen
 Naast al de vrienden, die de dood ons had ontnomen.
 Daar trof ons, nog geboeid aan de eigen stille vliet,
 Het mollig tonen van een dwarsfluit in 't verschiet,
 Waar licht een lijdend hart, slechts vatbaar voor die weelde
 In 't vreedzaam uur der nacht zijn rampen weg mec speelde.
 Zo 'k immer d' adel van mijn mensheid heb gevoeld,
 Zo ooit onsterfelijkheid mijn boezem heeft doorwoeld,
 't Was, toen de minste toon, die 't hart wellustig stilde,
 Van ieder heuveltop, uit al de wouden trilde,
 Gedurig zachter smolt, gedurig verder scheen,
 En, langzaam door het veld zich spreidende verdween.
 Mijn ziel was boven 't aardse ver verheven.
 Ik smaakte reeds het heil van een onsterflik leven,
 En toen in 't eind de tong weer menslik staamlen kon,
 Was onze ziel gedrenkt uit de eigen wellustbron.

Kenmerkend zijn deze versregels voor het dweperig sentiment van die tijd, maar kenmerkend óók voor het betere element, dat in Feith's poëzie zit in vergelijking met de poëzie van zijn laatste voorgangers, die doodliep in dorre verstandelijkheid; berijmde redenering zonder een greintje gevoel of verbeelding. Deze beide laatste grondeigenschappen van de Poëzie waren zo goed als zoek geweest. Bij Feith vinden we ze toch terug, al lachen wij 19e en 20e eeuwers om zijn ziekelijk- aangeblazen gevoel.

Ziehier nog een voorbeeld van Feith's dichttrant in zijn lichtere verzen:

HET LEVEN.

Ach, hoe snelt ons leven,
 Als een stroom gedreven,
 Die van rotsen schiet.
 Blijde en droeve jaren
 Vluchten met de baren,
 En zij keren niet.

Kindsheid ijlt als 't kriecken,
 Jonglingschap heeft wicken,
 Kommer zweept de man;
 Grijsheid maant tot scheiden:-
 Zweeft er tussen beiden
 Wel een enkele span?

Onder min en kozen
 Welken aardse rozen,
 Worden Tempe's duin;
 Onder spel en dansen
 Vlecht de grijsheid kransen
 Om de kale kruin.

't Glinstrend smalt der weide
 Wordt een vale heide
 Voor de ouderdom;
 't Koor der filomelen,
 Hoe ze om bloemtijd kwelen,
 Blijft voor 't harte stom.

't Mondje, toovrend blode,
 Dat tot kusjes noodde,
 Wekt geen wensen meer.
 't Oog, dat lustjes teelde,
 Vochtig eens van weelde,
 Zinkt verlaten neer.

Of de beekjes stollen,
 Of haar golfjes rollen,
 Winter sneeuwt in 't hart.
 Bij de druk der jaren
 Rekken al de snaren
 Van de vreugd en smart.

Alles wat wij minden
 Wordt een spel der winden
 Of omsluit een graf.
 Stomp en afgesleten,
 Eenzaam en vergeten,
 Zinkt ons de eeuwgeest af.

Wie zou 't leven dragen
 Met zijn heil en plagen,
 Met zijn lang verdriet,
 Zwol, na zoveel kommer,
 In een dal vol lommer,
 't Zachtste rustbed niet?

Alles is verschijning,
 Alles is verdwijning
 Op de levenstroom.
 Niets kan 't rustpunt raken-
 Sterven is ontwaken
 Uit een bange droom.

Uit bovenstaande kan voldoende blijken, dat Feith's poëzie behoort tot de door Geel en Bakhuizen gewraakte *ontboezemings-poëzie*.

Wij hebben wat breder de aandacht daarop gevestigd omdat het voor de student nodig is, dit te verstaan om een groot deel van Feith's betoog (blz. 218—220) op zijn rechte waarde te kunnen schatten. (Zie de Paragraaf *Melissus-Feith* versus *Geel*).

Feith heeft ook romans geschreven, die dezelfde sentimentele geest ademen.

Evenals zijn tijdgenoot Hyronimus Van Alphen, maakte Feith op het voetspoor van de Duitsers, veel werk van de *Aesthetica* of Schoonheidsleer, met toepassing vooral op de Dichtkunst.

Tot die studiën behoort ook het artikel over *Waarde der Zinnelijkheid in de Poëzie*.

Waarde der Zinnelijkheid in de Poëzie door FEITH.

Het begrip „Zinnelijkheid” in de Poëzie.

„Zinnelijkheid”—zal men allicht opmerken—„zinnelijkheid in de Poëzie,” dat is toch iets verkeeds. Want we spreken immers in zeer ongunstige zin van *een zinnelik mens*. En als we van *zinnelike* lusten, spreken dan bedoelen we daarmee de *vleselike* lusten. En met het *zinnelik leven* bedoelen we immers het *dierlik leven*, in tegenstelling met het *geestelike leven*!

Dat is ook zo. De woorden *zinnelik* en *zinnelijkheid* hebben, bij uitbreiding, langzamerhand die ongunstige betekenis gekregen, en wel zó beslist, dat het znw. *zinnelijkheid* bijna nooit anders meer dan in ongunstige zin gebruikt wordt.

Maar oorspronkelijk beduidde het woord *zinnelik* niets anders dan: wat met onze zinnen of zintuigen waarneembaar is. Alle massieve dingen zijn *zinnelik* waarneembaar voor ons oog. Geluid is *zinnelik* waarneembaar voor ons oor. Lucht is *zinnelik* waarneembaar voor ons gevoel enz.

In deze—volstrekt niet ongunstige—zin wordt hier gesproken van de Zinnelijkheid in de Poëzie.

En niets is, bij de studie van literatuur van meer belang dan er goed van doordrongen te wezen, wat onder die term te verstaan zij.

Onder het eerste stuk van Geel hebben wij al met nadruk gekonstateerd dat de dichter leeft in de aanschouwing, de *dichterlike aanschouwing* der dingen. Daar leeft hij in, en daar spreekt en zingt hij uit. Heel anders dus dan de Wijsgeer, die met *abstrakte verstands-begrippen* werkt.

Doarom zien we in dit stuk van Feith de Dichter en de Wijsgeer, in hun beider werkwijze, telkens tegenover elkaar gesteld. En wat abstrakt is, wat met begrippen werkt, en redeneert is daarom strijdig met het wezen van de poëzie, die van *aanschouwing* moet uitgaan, om onze *verbeelding* te treffen.

Op blz. 211 wordt een vers aangehaald van de dichter Hoogvliet, en in een noot wordt de dichter verweten, dat hij op één plek „ophield zinnelik te schilderen, wat zijn ogen zagen; en dat hij in plaats van dit te doen met zijn *verkregen kunde*

(geen aanschouwing dus) en met zijn *vernunft* (ook geen aanschouwing) er een paar regels *inflikte*."

In deze aanwijzing zit een zeer juiste lering. Herhaaldelijk hebben wij dan ook bij onze behandeling van De Génestet's verzen op dezelfde fout moeten wijzen. En als de Student eenmaal dit principe goed verstaat, zal hij inzien dat deze onze afkeuring niet maar een uitvloeisel is van onze persoonlijke opvatting, maar dat zij wel degelijk gegrond is in het wezen der poëzie.

In dit verband herinneren wij nog biezonder aan onze kanttekening op het vers *Vrienden op het Kerkhof*, waar een *abstracte* zeggings van De Génestet vergeleken wordt met een *zinnelijke* voorstelling van Vondel.

En wat zinnelijkheid van uitdrukking zelfs doet in Proza kan men zien uit de zeggings van Geel op blz. 121. „Zijn proza, zijn stijl ontving ze, *evenals de slijper de diamant*. Deze enkele plastieke uitdrukking zegt meer en spreekt duidelijker dan alle redenering.

De Studie van het Stuk..

Wij twijfelen niet, of de Student zal dit stuk met evenveel genoegen als gemak bestuderen. Het is leerzaam van inhoud; eenvoudig van konstruksie en zeggings. Het behandelt zelfde en soortgelijke punten als de studiën van Geel en Bakhuizen, in veel bevattelijker vorm. Natuurlijk gaat het ook niet zo diep.

Om deze redenen adviseren wij, de studie van dit stuk, evenals dat van Halbertsma, te doen voorafgaan. Een goede vóór-oefening zal het zijn, als de Student ook dit stuk geheel zelfstandig naar zijn inhoud ontleedt en zich eigen maakt. 't Beste is, dit eerst te doen met weglating van de Voetnoten.

Het grootste deel van de inhoud is vastgeknoopt aan kunstbeschouwingen van *Sander* in diens Inleiding op de vertaling van het boek *Job*.

Blair, hier genoemd was een Schots letterkundige, die o.a. een studie schreef over *Ossian*, de Schotse Bard of heldenzanger van de 3e. eeuw. Deze *Ossian* was de zoon van Koning *Fingal*.

De slot-paragraaf van *Feith's* stuk vergelijkte de student met blz. 105 van Geel.

Tot hulp bij deze studie laten wij hier enkele Toelichtingen volgen op belangrijke punten, in het stuk ter sprake gebracht: en voorts de vertaling van citaten, voorzover nodig tot recht verstand van het geheel.

TOELICHTINGEN,

Dichtkunst en Schilderkunst.

Op bladzij 203 beweert de schrijver, „dat een Dichtstuk altijd volmaakter is. naarmate de schilder de tafereelen, die de Dichter met woorden gemaald heeft, met verven gemakkelijker op zijn doek kan uitdrukken.”

Dit late de student zich toch niet wijsmaken. Daarvoor hebben wij in onze tijd te juist begrip en te hoge dunk van het *subjektieve*, het *persoonlike* element, dat de grondtoon van alle kunst-uiting is.

Als een Dichter ons b.v. een landschap beschrijft, is het essentieele, het echt dichterlike van die beschrijving hierin gelegen, dat hij ons het landschap te aanschouwen geeft, zo als *hij* het met zijn innerlik, met zijn ziels-oog aanschouwd, en met zijn kunstenaars-gemoed doorvoeld heeft. Daarom zullen beschrijvingen van eenzelfde tafereel door verschillende dichters aanmerkelijk kunnen verschillen. Ieder geeft het ons weer naar de *impressie*, die het op zijn kunstenaars-ziel gemaakt heeft. Het is een landschap, maar tevens.....refleks van 's Dichters eigenaardig, persoonlijk *binnenleven*.

Hetzelfde geldt voor de schilder, die ons in verven een tafereel afmaakt.

Als dat nu waar is, hoe kan dan de ene kunstenaar zijn werk richten naar dat van de andere? Een *geschilderd* tafereel, gemaakt *naar* zulk een opzettelijk daartoe *gedicht* tafereel zou ons het aankijken niet waard zijn. Of moet de schilder niet evengoed als de Dichter werken uit de *onmiddelijke aanschouwing van de Natuur*? Iets, waar heel het betoog van Feith dan zo sterk op aandringt!

MELISSUS-FEITH versus GEEL.

„Dat een Dichter in het ogenblik der bezieling over de woorden nadenkt, en zo lang zoekt totdat hij het ware eigenwoord heeft—kan omtrent de Verzenmaker waar zijn, maar omtrent de Dichter is het onwaar.”

Aldus Feith op blz. 218, en met die verklaring vangt hij een betoog aan, dat voortloopt tot op blz. 220, en dat precies dezelfde strekking heeft als de argumenten aangevoerd door Melissus tegen Geel. Beide gebruiken nu en dan dezelfde woorden.

En wie nu ná de Studie van Geel's argumenten tegen Melissus weer op dit enthousiasties betoog van Feith terugkomt, zal misschien de indruk krijgen, dat Melissus zijn pleit te

gauw gewonnen gaf en dat Geel aan Feith een sterker tegenpartij zou gevonden hebben. Temeer, omdat hier nu een werkelijke poëet spreekt uit eigen ervaring, en niet een gefingeerd dichter, die alleen maar zegt, wát en zóals Geel het hem wil *laten* zeggen.

Toch zal de student wel tot de konklusie komen, dat ook de argumenten van Feith de weegschaal niet doen overslaan. Waarheid zit er zijn betoog, zowel als in Melissus' argumenten. En zeker is het, dat het *gelijk* en *ongelijk* in deze kwestie zich niet met een goudschaaltje laten afwegen. Zie ook maar wat Bakhuizen ervan zegt.

Maar 't is goed, steeds tot déze achtergrond door te zien: dat Geel's strijd gaat tegen de zo gemakkelijk daarheen vloeiende „ontboezemings”-poëzie. En als nu vaststaat, dat ook Feith-zelf nooit iets anders geleverd heeft als zulke poëzie, dan komt zijn pleidooi voor de woordklare inspiratie al aanstonds veel zwakker te staan.

„Zelfs bergen vluchten heen”.

Het voorbeeld, door Feith bijgebracht op blz. 210 is ontleend aan v. Alphen's Cantate *De Sterrenhemel*. Het is een treffend voorbeeld. En het zal nog sterker spreken als men het hele koeplet ziet, waartoe deze regel behoort. Daarom citeren wij het hier:

„Daar rijst het tintlend sterrenheir,
En de aarde zwijgt, verbaasd.
't Gestarnte spiegelt zich in 't meir,
Waarop geen windje blaast.
't Is alles Hemel, wat men ziet;
Zelfs bergen vluchten heen.
't Verdorde blaadjen schuifelt niet,
't Gestarnte spreekt alleen.

Dát is voortreffelijke dichterlike aanschouwing. En ziet ge wel, dat ook de regel: „Zelfs bergen vluchten heen,” een even juiste als dichterlike *aanschouwings*- voorstelling is?

Het Paard bij Job:

Sander's toon over de Staten-vertalers is wel wat hoog. Het is een algemeen erkend feit, dat deze geleerden in de meeste opzichten allernemendst werk geleverd hebben. In verschillende landen worden thans nieuwe Bijbel-vertalingen bewerkt, en dan wordt het steeds op hoge prijs gesteld een

medewerker daarbij te hebben. die gebruik kan maken van de Hollandse Staten-vertaling.

Dat intussen die mannen louter *geleerden* waren, en er niet altijd in geslaagd zijn tot de *dichterlike aanschouwing* door te dringen willen wij toegeven; ook, dat *manen* een betere vertaling zou zijn dan *donder*, en evenzeer komt het ons waarschijnlijk voor, dat de Vertalers het woord *donder* gekozen hebben uit de overweging, door Sander aangegeven. De kanttekening wijst daarop. Daar leest men op het woord *donder*: „Verstaat hierbij het briesen des paards, verenigd met geruis en onstuimigheid.”

Feith citeert een mooie beschrijving van het paard door Bilderdijk.

DaCosta kon hij nog niet citeren, want hij stierf in 1824, en Da Costa dichtte zijn *Hagar* in 1848. In dit gedicht vindt men de volgende krachtig-schone vertaling van het paard bij Job:

Zijn¹⁾ ros, de roem van ouds, de vriend van zijn berijder
dat ros steeds, waar de spreuk van d'Idumese lijder
ter eer zijns Gods van zong: „Wie gaf het paard zijn kracht,
zijn heldenhart? Wie heeft zijn hals bekleed met pracht
van mannen golvende op de wind? Men ziet hem dansen
gelijk een sprinkhaan, bij de bliksemende lansen,
de pijlen, raatlend op hun koker, en het zwaard
dat flikkert in zijn oog, voor galm noch glans vervaard;
een wolk gaat opwaarts van zijn snuiven,—met zijn hoeven
verslindt hij 't slagveld of hij trappelt het tot groeven
en ijlt het harnas te gemoet, of schuimt en woelt,
terwijl hij aan 't gebit zijn krijgsdrift bloedend koelt,
en antwoordt briesend op de donder der trompetten,
waarbij de vaandelen zich in beweging zetten.”

Vertalingen.

Blz. 203. De versregels van Lambert:

„En gij, schitterende Zon, van lucht tot lucht,
„Verdrijft gij naar het Noorden de nacht en de nevels,“

De aantekening daarop:

„In dit gedicht is het stelsel van Ptolomaeus gevolgd. Niet dat het nog voorstanders hebben zou, maar omdat het de aanschouwing op zijn zijde heeft, Want alleen door te spreken tot de zinnen treft men de verbeelding. En dat te doen is de taak van elk Gedicht.”

¹⁾ Zijn doelt hier op de Arabier

Ptolomaneus—Copernicus..

Tot recht verstand van deze en andere opmerkingen in dit stuk dient men te weten, dat *Ptolomaeus* (een astronoom uit de 2. eeuw v. Chr.) leerde, dat de aarde het vaste, onbewegelijke centrum van het heelal was, dat dus de zon om de aarde draaide. *Capernicus* was een Pool (1473—1543). Hij ontdekte de dubbele draaiing van de Planeten n.l. om hun as, en om de zon. (Zie ook Voetnoot blz. 106).

Blz. 220. Voetnoot.

„Wanneer de Dichter in de klank zijner verzen het gedreun van het Onweder treft, komt dat voort uit het vuur, waarmee hij arbeidt, uit de levendigheid, waarmee hij zich zijn beelden voorstelt; in 't kort: het is het werk van zijn bezieling, waarvan hij zichzelf niet bewust is.”

AANTEKENINGEN.

Blz. 291.

Feën, Sylfen, Gnomen, Amoretten, Nymfen en Musen: alle verbeeldingswezens uit de goden- en fabelleer.

Blz. 204.

Dupe slachtoffer, *Reflexie*—overdenking, beschouwing.

Blz. 205.

Voor „zinnelijke vertoning” in de betekenis als hier bedoeld, zeggen wij thans: het zinnelijk *voorkomen*.

In de Voetnoot op deze Blz. staat: „Maar men veroorloofde zich nu.” Dit is een drukfont. Het moet zijn: *Maar veroorloofde men zich nu.....*

Blz. 208, Voetnoot.

Critique. Dit is de Franse vorm van het Franse woord, dat wij thans spellen: *kritiek*. *Geoutreerd* bet. overdreven.

Blz. 202. Voetnoot.

Metaphysies Compendium—Handboek van de Boven-natuurkunde.

Epithète—adjektief

Blz. 211. Voetnoot.

Inflikte: Dit woord is hier kernachtig gebruikt, maar 't hoort eigenlijk alleen thuis in de zéér gemeenzame spreektaal.

Blz. 212.

Onder aan deze pag. staat: *Welken* wij daarentegen met kundigheden, enz.....Dit is een drukfout. Het moet zijn: *Werken* wij enz.

Blz. 218.

Mavor bet. *Mars*: de god des oorlogs

Omtrent het gebruik van de Subjunktief, in dit stuk geldt dezelfde opmerking als bij Halbertsma. Zie b.v. in de Voetnoot op blz. 215. „Zonder op te merken, wie bij Job *spreke*, en waartoe hij *spreke*.”

DE UNIE LEES- EN STUDIE-BIBLIOTHEEK,

Uitgave van

„Het Westen”-Drukkerij, Bus 196, Potchefstroom.

Potchefstroom, Januarie, 1911.

Tot heden zijn verschenen:

	postvrij
No. 1. <i>Eenvoudige Mense</i> , door J. Lub, gebonden in linnen band 3/3 In papieren omslag 2/3	
No. 2. <i>Donker Johannesburg</i> , door J. Lub, geb. in linnen band 3/3	
No. 3. <i>Oorlogs- en andere Gedichten</i> , door Oud-Pres. F. W. Reitz, geb. in linnen band ... 3/3	
No. 4. <i>Unie Kantate</i> , door Jan F. E. Celliers, with translation by H. G. Rawson ... 1/2	
No. 5. <i>Gesellige half Uurtjies</i> , door J. G. Engela, in linnen omslag 2/3	
No. 6. <i>De St. Nikolaas-Avond</i> van De Génestet, met Inleiding en Aanteek. door J. Kamp 1/3	
No. 7. <i>Zestig Verzen</i> van De Génestet, uit „Laatste der Eerste,” met Inleiding en Aantekeningen door J. Kamp 3/-	
No. 8. <i>Hulpboekje bij de Studie der Proza-stukken</i> , opgegeven voor Hoogste Taalbond en Intermediair Eksamen. 1911, 1/3	

In voorbereiding zijn nieuwe uitgaven van prominente
schrijvers.

Verkrijgbaar bij uw Boekhandelaar of aan bovenstaand adres.